

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra trestního práva

Nepřípustnost důkazů v trestním řízení

Diplomová práce

Inadmissibility of evidence in criminal proceedings

Diploma thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. JUDr. Ingrid GALOVCOVÁ, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Klára ZIFČÁKOVÁ

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne 13. 3. 2024

.....
Bc. Zifčáková Klára

Poděkování

Touto cestou bych chtěla vřele poděkovat doc. JUDr. Ingrid Galovcové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a ochotu při konzultacích a vypracovávání této diplomové práce.

ANOTACE

Diplomová práce na téma Nepřípustnost důkazů v trestním řízení se zabývá v úvodní části stručným vymezením dokazování a popisem limitů pro jeho provádění. Dále se práce orientuje na vyjádření rozdílů mezi nepřípustností, neúčinností a nezákonností důkazů, a věnuje se také různým přístupům k doktríně plodů z otráveného stromu. Následně se zaměřuje konkrétněji na vybrané důkazní prostředky a předpoklady jejich nepřípustnosti. Poté popisuje postupy řešení problematiky nepřípustnosti důkazu v cizích zemích a provádí komparaci s Českou republikou. Závěr práce se věnuje právní úpravě nepřípustnosti důkazů, která byla obsažena v návrhu trestního řádu a mohla by se promítnout do připravované novely tohoto zákona.

KLÍČOVÁ SLOVA

Důkaz * nepřípustnost * nezákonnost * neúčinnost * výslech * odposlech * polygraf * pachová identifikace

ANNOTATION

Diploma thesis on the topic of the Inadmissibility of evidence in criminal proceedings deals in the introductory part with a brief definition of evidence and a description of the limits for its implementation. Furthermore, the work focuses on the differences between inadmissibility, ineffectiveness and illegality of evidence, and also addresses different approaches to the doctrine of fruit from the poisoned tree. Subsequently, the work focuses more specifically on the selected means of evidence and the prerequisites of their inadmissibility. Then it describes the procedures for solving the issue of inadmissibility of evidence in foreign countries and compares them with the Czech Republic. The conclusion of the thesis is devoted to the legal regulation of the inadmissibility of evidence, which was included in the draft criminal code and could be reflected in the upcoming amendment to this law.

KEYWORD

Evidence * inadmissibility * illegality * ineffectiveness * interrogation * wiretapping * polygraph * scent identification

Obsah

Úvod.....	7
1 Dokazování	9
1.1 Předmět dokazování	9
1.2 Rozsah dokazování	10
1.3 Důkaz, důkazní prostředek a pramen důkazu.....	11
1.4 Postup dokazování	12
2 Mezinárodní a ústavní limity dokazování	13
3 Základní zásady dokazování.....	15
3.1 Zásada materiální pravdy	15
3.2 Zásada vyhledávací	15
3.3 Zásada presumpce neviny	16
3.4 Zásada volného hodnocení důkazů	17
3.5 Zásada bezprostřednosti	18
3.6 Zásada ústnosti	18
3.7 Zásada přiměřenosti	19
4 Nepřípustnost, nezákonnost a neúčinnost důkazu.....	20
5 Doktrína plodů z otráveného stromu	23
6 Důkazní prostředky	27
6.1 Výslech obviněného.....	27
6.2 Výslech svědka.....	30
6.3 Odposlechy	34
6.3.1 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu.....	34
6.3.2 Záznamy pořízené soukromou osobou.....	40
6.3.3 Prostorové odposlechy	42
6.4 Vyšetření na polygrafu	44

6.5	Pachová identifikace	48
7	Komparace se zahraniční právní úpravou.....	52
7.1	Spojené státy americké.....	52
7.2	Spolková republika Německo	57
8	Návrh nového trestního řádu.....	63
	Závěr	67
	Seznam použité literatury	69

Úvod

Trestní řízení představuje proces, jehož účelem je odhalit pachatele trestného činu, skutek vyšetřit a postavit obviněného před soud. Soud následně v hlavním líčení na základě předložených a provedených důkazů rozhoduje o vině či nevině obžalovaného. Opatřování a provádění důkazů orgány činnými v trestním řízení však není umožněno bezmezně. Tento proces je regulován mnohými pravidly, které musejí být dodržovány, čímž je zachována zákonnost a spravedlnost trestního procesu. Jestliže by tato pravidla dodržena nebyla, jednalo by se o důkaz, který je v trestním řízení nepřipustný. To znamená, že by k němu soud při svém rozhodování o vině a trestu nemohl přihlížet. Právě problematice (ne)připustnosti důkazů je věnována tato diplomová práce, která nese název *Nepřipustnost důkazů v trestním řízení*.

Toto téma jsem si vybrala zejména z důvodu aktuálnosti a důležitosti této problematiky, přičemž považuji za zajímavé a bohužel ke škodě věci, že daná oblast není téměř upravena zákonem. Tato skutečnost vytváří prostor pro rozmanité interpretace a spory, které ovlivňují jak teoretické diskuse, tak i praktické aspekty trestního řízení. Téma nepřipustnosti důkazů se stává předmětem zájmu nejen odborné veřejnosti, ale také širší společnosti, jelikož správné posouzení připustnosti důkazu může mít vliv na dodržování základních lidských práv a spravedlivé potrestání pachatele. Ve své práci se zaměřuji na identifikaci klíčových otázek a neshod v této oblasti, snažím se je analyzovat a nabídnout možná doporučení či řešení.

Cílem práce je poskytnout náhled a učinit analýzu současné právní úpravy, trestněprávní teorie a judikatury zabývající se problematikou nepřipustnosti důkazů v trestním řízení. Dále vymezit jednotlivé předpoklady nepřipustnosti vybraných důkazních prostředků a uvést rozdílné přístupy k doktríně plodů z otráveného stromu. Snahou je také popsat řešení problematiky nepřipustnosti důkazů v zahraničí, komparovat je s postupy aplikovanými v České republice a případně uvést, kde lze spatřovat inspiraci pro budoucí právní úpravu. Pro dosažení výše stanovených cílů budou využívány metody analýzy, deskripce, komparace, indukce a dedukce.

Práce je strukturovaná do jednotlivých kapitol. Úvodní část je věnovaná stručnému vymezení dokazování, jeho předmětu, rozsahu a postupu. Následující dvě kapitoly se pak detailněji zabývají pravidly a omezeními, jež ovlivňují tento proces, přičemž první kapitola se zaměřuje na mezinárodní a ústavní limity, zatímco druhá kapitola se věnuje základním zásadám dokazování. Tato úvodní část práce slouží především k nastínění a pochopení složitosti procesu dokazování, bez kterého nelze problematiku nepřipustnosti důkazů posuzovat.

Třetí kapitola je již orientována na problematiku nepřipustnosti důkazů, ve smyslu popsání rozdílů a kritérií, podle kterých je důkaz označován za neúčinný, nezákonný a nepřipustný. V práci není opomenuto ani téma Doktríny plodů z otráveného stromu, resp. různé teoretické a aplikační přístupy k ní.

Druhá polovina práce je věnována vybraným důkazním prostředkům, podle kterých jsou nazvány jednotlivé podkapitoly. Jedná se o výslech obviněného, výslech svědka, odposlechy, vyšetření na detektoru lži a pachovou identifikaci. V rámci těchto podkapitol vymezují a analyzují předpoklady a podmínky, za kterých je daný důkaz považován za nepřipustný.

Předposlední kapitola je věnována nastínění způsobu řešení problematiky nepřipustnosti důkazů v trestním řízení v zahraničí, konkrétně ve Spojených státech amerických a Spolkové republice Německo. V této části je také provedena komparace se způsobem řešení problematiky v České republice, za účelem zjištění možné inspirace pro budoucí českou právní úpravu.

Závěrečná část práce se zabývá návrhem nového trestního řádu, který přestože nebyl vládě předložen ke schválení, považuji za důležitý. S ohledem na plánovanou novelu trestního řádu by totiž mohl posloužit jako vzor pro budoucí úpravu problematiky. Součástí kapitoly je hodnocení navrhovaných změn z pohledu autorky a možné návrhy *de lege ferenda*.

1 Dokazování

Dokazování je velmi důležitou a nezastupitelnou součástí trestního řízení, jehož účelem je, v souladu se zákonem odhalit pachatele skutku, který naplňuje znaky trestného činu podle hmotného trestního práva, skutek vyšetřit a postavit pachatele před soud. Soud následně rozhodne o jeho vině nebo nevině. Pokud ho shledá vinným, uloží mu trest nebo ochranné opatření a následně zajistí jejich výkon, případně od potrestání upustí.¹

Účel trestního řízení je nutné spatřovat také v dodržení řádného (fair) procesu, jelikož spravedlivé potrestání pachatele není nadřazené čemukoliv a nemůže ospravedlnit jednání orgánů veřejné moci, které vybočuje ze stanovených mantinelů, jímž jsou soudcovská nezávislost a její realizace podřízeny.²

Uvedený účel trestního řízení napomáhá naplnit právě dokazování, které je upraveno v § 89 trestního řádu a lze ho chápat jako zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, který umožňuje těmto orgánům poznání skutečností důležitých pro rozhodnutí nebo jiný postup.³

1.1 Předmět dokazování

Předmětem dokazování jsou skutek a okolnosti, které se staly v minulosti, a kterých se orgány činné v trestním řízení nezúčastnily a ani je neviděly. Proto se s těmito skutečnostmi mohou seznámit pouze tak, že je rekonstruují pomocí zprostředkujících skutečností, jimiž jsou právě důkazy.⁴ Okruh skutečností a okolností, které je třeba v trestním řízení dokazovat, a které tak vymezují předmět a rozsah dokazování jsou demonstrativně uvedeny v § 89 odst. 1 písm. a) až f) trestního řádu.

¹ŠÁMAL, Pavel. a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck 2008. ISBN 978-80-7400-043-0.s. 754.

² Nález Ústavního soudu ČR - senát ze dne 03.03.2005 sp. zn. III. ÚS 501/04.

³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-395-7.s. 797.

⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.s. 1313.

Dokazuje se tedy:

- a) *zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin,*
- b) *zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek,*
- c) *podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu,*
- d) *podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele,*
- e) *podstatné okolnosti umožňující stanovení následku, výše škody způsobené trestným činem a bezdůvodného obohacení,*
- f) *okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.*⁵

V konkrétním případě je pak předmětem dokazování skutek, který je vymezen v usnesení o zahájení trestního stíhání, přičemž pouze pro tento skutek může být podána obžaloba a pouze o tomto skutku může následně soud rozhodnout.⁶

1.2 Rozsah dokazování

Rozsah dokazování lze chápat jako stanovení hranice pro kvalitu a množství důkazů, které je zapotřebí pro prokázání okruhu dokazovaných skutečností, které jsou dány předmětem dokazování. Tyto hranice nelze předem stanovit, proto je na orgánu činném s trestním řízením, aby si je sám vymezil, přičemž naplnil zásadu zjištění skutkového stavu v potřebném rozsahu bez důvodných pochybností, a tím naplnil také účel celého dokazování.⁷ Pokud je již ve věci zřejmé, jak je nutné rozhodnout, neměly by orgány činné v trestním řízení provádět další důkazy, přestože by měly vztah k projednávané věci. Takový postup by měl totiž za následek zbytečné oddalování včasného meritorního rozhodnutí.⁸

⁵ § 89 odst. 1 písm. a) až f) zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

⁶ DRAŠTÍK, Antonín; FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní řád. Komentář I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 874.

⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář.* 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1319.

⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 14.11.1991 sp. zn. 3 Tz 62/91.

Rozsah dokazování se také liší v závislosti na stádiích trestního řízení. Za těžiště dokazování je považováno hlavní líčení, kde se v největší míře uplatňují všechny základní zásady trestního řízení, a především zásada rovnosti stran, jelikož obě strany mohou navrhnout a provádět důkazy. Ve stádiu před zahájením trestního řízení lze opatřovat důkazy jen prostřednictvím neodkladných a neopakovatelných úkonů, v ostatních případech se v tomto stádiu zpravidla pouze vyhledávají prameny důkazů. Smyslem dokazování v přípravném řízení je obstarání dostatečného skutkového podkladu pro to, abychom mohli podat obžalobu, návrh na potrestání nebo trestní stíhání ukončit, popřípadě vést k uplatnění některého z odklonů.⁹ Orgány činné v trestním řízení tak mají povinnost vyhledávat důkazy svědčící ve prospěch i neprospěch osoby, proti níž se řízení vede.¹⁰

1.3 Důkaz, důkazní prostředek a pramen důkazu

Přestože trestní řád mezi pojmy důkaz, důkazní prostředek a pramen důkazu nerozlišuje, je třeba každý chápat jinak.

Důkazním prostředkem se rozumí procesní činnost, pomocí které se získávají poznatky sloužící k poznání skutečnosti, která má být zjištěna.¹¹

Důkazem je potom výsledek činnosti orgánů činných v trestním řízení při dokazování.¹² Přestože jsou v § 89 odst. 1 trestního řádu vymezeny skutečnosti, které je třeba zkoumat a poznatky o nich následně tedy využít jako důkaz, odst. 2 toto vymezení rozšiřuje a říká, že „*jako důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci.*“¹³

Jako pramen důkazu se označují nositelé informace, z níž se čerpá poznatek, který je předmětem dokazování. Pramenem důkazu může být osoba či věc.¹⁴

⁹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1320-1322.

¹⁰ § 2 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

¹¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-395-7. s. 798.

¹² Tamtéž.

¹³ § 89 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1333.

1.4 Postup dokazování

Postup při dokazování lze rozdělit na jednotlivé fáze, přičemž první fáze se označuje jako vyhledávání důkazů, v druhé fázi dochází k zajištění a provádění důkazů, a v konečné fázi se provádí hodnocení důkazů.¹⁵

První fáze, tedy vyhledávání důkazů, je zpravidla činností orgánu činných v trestním řízení, ke které dochází mimo jiné prostřednictvím operativně pátracích prostředků, které jsou upraveny v § 158b až 158f trestního řádu. Řadíme mezi ně předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta.¹⁶ Podle zákona o Policii lze také využít podpůrné operativně pátrací prostředky, kterými jsou informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky.¹⁷ Ostatní způsoby vyhledávání důkazů jsou stanovené v § 158 odst. 3 trestního řádu (např. ohledání věci a místa činu, vyžadování vysvětlení, vyžadování odborného vyjádření či znaleckého posudku, apod.)¹⁸ Právo vyhledávat a navrhnout důkazy mají také strany v trestním řízení.¹⁹

Druhá fáze, tedy zajištění a provedení důkazů, jsou postupy orgánů činných v trestním řízení, kterými si zákonným způsobem zjišťují z pramene důkazu informace o skutečnostech významných pro následné rozhodnutí ve věci.²⁰ Pro některé důkazy jsou trestním řádem stanovené zvláštní podmínky jejich opatření a provedení, výslovně však není upraveno, že při jejich nesplnění je důkaz následně neplatný, neúčinný nebo nepřípustný. Pouze v § 89 odst. 3 trestní řád uvádí, že některé důkazy nelze použít, jestliže jsou porušeny podmínky jejího provedení, čímž by byla způsobena škoda státu nebo osobě, proti které se vede řízení. K tomu dochází tehdy, byl-li důkaz získán nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení. Výjimkou z nepoužitelnosti je, pokud by byl takto

¹⁵ DRAŠTÍK, Antonín; FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní řád. Komentář I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 877.

¹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1343.

¹⁷ § 72, písm. a) až d) zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky.

¹⁸ § 158 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

¹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1343.

²⁰ Tamtéž.

získaný důkaz použit proti osobě, která donucení nebo hrozby donucení použila.²¹

Hodnocení důkazů je závěrečnou a nejdůležitější fází dokazování. Dochází zde k tomu, že orgány činné v trestním řízení připisují zjištěným důkazům určitou důkazní hodnotu s ohledem na jeho *závažnost* (upotřebitelnost z hlediska skutkového stavu), *zákonnost* (přípustnost jejího zajištění a provedení) a *pravdivost* (obsahuje-li pravdivé skutečnosti).²² K otázce hodnocení důkazu se vyjádřil také Ústavní soud slovy: „*Předpokladem náležitého a také ústavně souladného hodnocení důkazu je, že informace z hodnoceného důkazu zůstane bez jakékoli deformace v procesu jeho hodnocení zachována a výlučně jen jako taková se promítne do vlastního vyhodnocení jako konečného úsudku soudu.*“²³

2 Mezinárodní a ústavní limity dokazování

Trestní řízení a tím také dokazování je ovlivňováno řadou zásad a pravidel, kterými se orgány činné v trestním řízení musejí řídit. Nejedná se pouze o vnitrostátní právní úpravu či judikaturu, ale je nutné brát v potaz také mezinárodní standardy, které mají hierarchicky nejvyšší postavení. V tomto smyslu se zabýváme zejména normami o lidských právech a svobodách, jelikož vyhledáváním, opatřováním a prováděním důkazů dochází k jejich omezování.²⁴ Přesněji hovoříme o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva), a s ní spojenou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ESLP). Úmluva v čl. 6 zakotvuje právo na spravedlivý proces, jehož součástí je mimo jiné také požadavek kontradiktornosti. Splnění tohoto požadavku se dosahuje, pokud je dodržen tzv. princip rovnosti zbraní, kdy není protistrana stavěna do pozice nevýhodného postavení. Obě strany tak mají právo seznámit se s důkazy, vyjádřit se k nim, a následně navrhopvat a předkládat důkazy na svou obhajobu.²⁵ K dodržení práva na spravedlivý proces se vyjádřil ESLP například ve svém rozsudku ze dne 12. 7. 1998, kde namítá, že pokud bylo respektováno právo

²¹ DRAŠTÍK, Antonín; FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní řád*. Komentář I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 878.

²² ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1343.

²³ Nález Ústavního soudu - senát ze dne 04.06.1998 sp. zn. III. ÚS 398/97.

²⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1312.

²⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1.1. 2022. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. s. 398-400.

na obhajobu a obviněnému byla poskytnuta možnost napadnout způsob použití či autenticitu důkazu, nejedná se o porušení práva na spravedlivý proces.²⁶ Úmluva dále upravuje například zásadu presumpci nevinny, právo na rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě, právo na soukromí atd.²⁷

Na mezinárodní úrovni je potřeba zmínit také Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení, která v čl. 15 stanovuje, že „Každý stát, který je smluvní stranou této Úmluvy, zajistí, aby žádné prohlášení, které podle zjištění bylo učiněno v důsledku mučení, nebylo použito jako důkaz v žádném soudním řízení, s výjimkou případů, kdy se použije proti osobě obviněné z mučení jako důkaz o tom, že toto prohlášení bylo učiněno“²⁸ a čl. 14 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.²⁹

Na ústavní úrovni je poté zakotvena zásada řádného zákonného procesu. Promítá se především v čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen LZPS), podle kterého „Nikdo nesmí být stíhán jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon.“³⁰ Tato zásada se následně téměř doslovně odráží v § 2 odst. 1 trestního řádu. Zásada rovnosti účastníků trestního řízení je upravena v čl. 96 odst. 1 Ústavy a v čl. 37 odst. 3 LZPS slovy „Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.“ Na ústavní úrovni je dále upravena např. zásada ústnosti, zásada veřejnosti a rychlosti, rovněž zásada presumpce nevinny atd.

Dále se v trestním řízení uplatňují tři obecné ústavní principy, které jsou obsaženy v čl. 2 odst. 4 Ústavy a čl. 2 odst. 3 LZPS „Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá“, dále čl. 4 odst. 1 LZPS „Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod“ a třetí princip je obsažen v čl. 4 odst. 4 LZPS „Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být

²⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. července 1988 ve věci *Schenk proti Švýcarsku*, č. 10862/84.

²⁷ Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících).

²⁸ Vyhláška č. 143/1988 Sb., o Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

²⁹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1312.

³⁰ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.“³¹ Tyto principy stanovují obecné limity pro použitelnost důkazů v trestním řízení a současně se také promítají do zásad trestního řízení uvedených v trestním řádu.³²

3 Základní zásady dokazování

Mezi základní zásady dokazování, uvedených v trestním řádu, řadíme zásadu materiální pravdy, zásadu vyhledávací, zásadu bezprostřednosti, zásadu ústnosti, zásadu presumpce nevin, zásadu volného hodnocení důkazů a zásadu přiměřenosti.³³

3.1 Zásada materiální pravdy

Tato zásada je upravena v § 2 odst. 5 trestního řádu takto „*Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.*“³⁴ Soud tak tedy rozhoduje o vině a trestu na základě bezpečně zjištěných a prokázaných faktů. Jestliže nelze určit, která z variant skutkového řešení odpovídá skutečnosti, zvolí soud variantu příznivější pro obviněného.³⁵

Při dodržení této zásady dochází k naplnění účelu trestního řízení.³⁶

3.2 Zásada vyhledávací

Tato zásada představuje aktivní činnost orgánu činných v trestním řízení, za účelem vyhledávání důkazů, které mohou napomoci k zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností.

Dodržování zásady se liší v souvislosti s tím, v jaké fázi se trestní řízení nachází. V přípravném řízení je zásada plně zachována tím, že orgány činné v trestním řízení vyhledávají důkazy a objasňují okolnosti svědčící ve prospěch,

³¹ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

³² ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.19-20.

³³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1.1. 2022. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. s. 403.

³⁴ § 2 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soud ČR - senát ze dne 15.05.1963 sp. zn. Tzv. 8/63.

³⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1.1. 2022. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. s. 403.

ale také nepospěch osoby obviněné.³⁷ Do těchto okolností řadíme také okolnosti, které mohou odůvodňovat zánik trestnosti, jež obviněný není povinen dokazovat. Orgány činné v trestním řízení takto postupují z úřední povinnosti.³⁸

V řízení před soudem je následně zvýrazněna role obhajoby a obžaloby. Státní zástupce je v líčení před soudem povinen dokazovat vinu obžalovanému. Pokud strany v hlavním líčení neposkytují součinnost, je soud povinen vyhledat potřebné důkazy z vlastní iniciativy.³⁹

Zásada neukládá důkazní břemeno, strany se tak mohou samy podílet na vyhledání, předložení důkazu nebo mohou jeho provedení navrhnout. Toto se uplatňuje například v případech, kdy si obhajoba sama vyžádala a obstarala znalecký posudek. Takto obstaraný posudek má ve výsledku stejnou procesní váhu, jako posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení. Dalším příkladem využití možnosti stran podílet se na vyhledávání důkazu může být situace, kdy obhajoba vyhledá svědka, který je schopen potvrdit alibi obviněného. Takového svědka má právo také prověřit a hovořit s ním, z důvodu toho, aby nedošlo prostřednictvím výpovědi naopak k usvědčení obviněného.⁴⁰

3.3 Zásada presumpce nevinny

Tuto zásadu upravuje trestní řád v § 2 odst. 2 takto: „*Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.*“⁴¹ Toto ustanovení koresponduje s ustanovením LZPS, konkrétně s čl. 40 odst. 2, která presumpci nevinny vymezuje takto: „*Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.*“⁴² Vinu obviněného nelze dovozovat ze způsobu jeho obhajoby např. tím, pokud popíral důležité skutečnosti, vypovídal nepravdu nebo se snažil vyšetřovatele svést na falešnou stopu.⁴³

³⁷ Tamtéž, s. 405.

³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 10. 6. 1988 sp. zn. 8 Tz 44/88.

³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1316.

⁴⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1.1. 2022. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. s. 404.

⁴¹ § 2 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

⁴² Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. dubna 1968, sp. zn. 7 Tz 11/68.

Ze zásady presumpce nevinoty pak vyplývá také pravidlo *in dubio pro reo*, tzn. existují-li důvodné pochybnosti o skutku nebo o osobě pachatele, a tyto pochybnosti nelze vyvrátit, rozhodne se ve prospěch obviněného.⁴⁴ Vzniklé pochybnosti musejí trvat po provedení a zhodnocení všech dalších dostupných důkazů.⁴⁵

3.4 Zásada volného hodnocení důkazů

Zásada volného hodnocení důkazů je upravena v § 2 odst. 6 trestního řádu poněkud stroze, a to takto: „*Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.*“⁴⁶ Toto ustanovení potvrzuje a upřesňuje, v souvislosti se svědeckou výpovědí, také Ústavní soud ve své judikatuře slovy „*Soud zkoumá, zda výpověď svědka je logická, zda se svědek případně i v okolnostech méně podstatných neodchyluje od své předchozí výpovědi. Při hodnocení důkazu pak vychází z celé výpovědi svědka, z rozsahu a závažnosti případných rozdílů v jeho výpovědích a z vysvětlení, proč k těmto rozdílům došlo. Aby mohl pak spolehlivě důkaz zhodnotit, musí vzít v úvahu i důkazy ostatní, posoudit případné rozpory mezi nimi, zkoumat, proč k nim dochází a jedině tak může získat bezpečný základ pro skutková zjištění a pro závěr o vině obviněného.*“⁴⁷

Nauka podstatu této zásady upravuje tak, že orgány činné v trestním řízení nemají stanoveny zákonem, jaké množství důkazů je potřeba k prokázání potřebných skutečností, ani jaké důkazní prostředky lze použít. Stejně tak nejsou předem stanoveny kritéria pravdivosti jednotlivých důkazů, ani jak má být hodnocena důkazní síla jednotlivých důkazů.⁴⁸ Cílem hodnocení důkazů je tedy, na základě nestranného a nezávislého posouzení zajištěných důkazů spravedlivě rozhodnout.⁴⁹

⁴⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-395-7. s. 599.

⁴⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 28. 1. 1971 sp. zn. 3 Tz 127/70.

⁴⁶ § 2 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 22.03.1966 sp. zn. 4 Tz 15/66.

⁴⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-395-7. s. 164.

⁴⁹ DRAŠTÍK, Antonín; FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní řád*. Komentář I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 877.

3.5 Zásada bezprostřednosti

Tato zásada je upravena v § 2 odst. 12 trestního řádu slovy „*Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném, vazebním a neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.*“⁵⁰ Soud se tak osobně v hlavním líčení seznamuje se všemi potřebnými důkazy a na základě bezprostředního dojmu poté rozhoduje. Z tohoto ustanovení vyplývají dvě pravidla, a to pravidlo nezaměnitelnosti složení soudu a pravidlo nepřerušitelnosti soudního jednání.

Z logické úvahy lze dovodit, že první pravidlo je nutné dodržet z důvodu toho, že pouze konkrétní složení soudu mohlo vnímat důkazy provedené v hlavním líčení na základě kterých následně rozhoduje. Výjimkou z tohoto pravidla je tzv. institut náhradního soudce, kterého lze využít pouze se souhlasem obviněného a státního zástupce a následným přečtením protokolu o dřívějším hlavním líčení.⁵¹

Výjimkou z druhého pravidla tvoří institut odročení, ke kterému může dojít pouze za podmínek stanovených v § 219 odst. 1 trestního řádu.

Výjimkami ze zásady bezprostřednosti jsou např. institut trestního příkazu, institut utajeného svědka nebo svědka mladšího osmnácti let.⁵²

3.6 Zásada ústnosti

Tato zásada je upravena v Ústavě čl. 96 odst. 2 takto: „*Jednání před soudem je ústní a veřejné; výjimky stanoví zákon. Rozsudek se vyhláší vždy veřejně.*“⁵³ Trestní řád pak konkretizuje tuto úpravu v souvislosti s dokazováním v § 2 odst. 11, a to slovy: „*Jednání před soudy je ústní; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslýchají.*“⁵⁴

⁵⁰ § 2 odst. 12 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

⁵¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1.1. 2022. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. s. 181.

⁵² § 183a odst. 1 a 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

⁵³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

⁵⁴ § 2 odst. 11 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

Zásada ústnosti úzce souvisí se zásadou bezprostřednosti, jelikož právě na základě ústně provedených důkazů a bezprostředního dojmu z nich soudce v hlavním líčení vynáší rozhodnutí.⁵⁵

Výjimky z této zásady jsou totožné s výjimkami ze zásady bezprostřednosti.

3.7 Zásada přiměřenosti

Tuto zásadu upravuje trestní řád v § 2 odst. 4. Obsahuje požadavek na orgány činné v trestním řízení, aby v trestním řízení zasahovaly do základních práv a svobod garantovanými LZPS a mezinárodními smlouvami pouze v odůvodněných případech a v míře nezbytně nutné pro dosažení účelu trestního řízení.⁵⁶

Zásada se nevztahuje pouze na obviněného, ale na všechny ostatní osoby, kterých se trestní řízení dotýká. Uplatňuje se např. u institutů, které slouží k zajištění důležitých osob a věcí pro trestní řízení.

K zásadě přiměřenosti se vyjádřil Ústavní soud ve svém nálezu, kterým zrušil ustanovení trestního řádu, přesněji § 74 odst. 2, který říkal „*jde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku, má stížnost státního zástupce odkladný účinek jen tehdy, podal-li státní zástupce také odvolání proti rozsudku*“.⁵⁷ Ve svém odůvodnění uvedl, že tímto docházelo k nepřiměřenému zásahu do osobní svobody člověka s odkazem na judikaturu ESPL (případ Wemhoff proti Německu ze dne 27. 6. 1968), z které lze dovodit závěr takový, že jestliže soud prvního stupně vyhlásil zprošťující rozsudek, musí být obviněný ihned propuštěn na svobodu, přestože se státní zástupce bezprostředně odvolal.⁵⁸

⁵⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1.1. 2022. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. s. 180.

⁵⁶ § 2 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

⁵⁷ Nález ÚS č. 163/2010 Sb., ve věci návrhu na zrušení ustanovení § 74 odst. 2 věty druhé části za středníkem zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ Tamtéž.

4 Nepřípustnost, nezákonnost a neúčinnost důkazu

Jak již bylo zmíněno výše v práci, důkazem je poznatek o předmětu dokazování, který byl získán z důkazního prostředku orgánem činným v trestním řízení.⁵⁹

Při procesu opatřování a provádění důkazů může dojít k mnoha vadám, které mají rozličné důsledky. Porušením právních předpisů při dokazování vznikají nezákonné důkazy, které jsou v trestním řízení neúčinné.⁶⁰

V české teorii trestního práva se při posuzování zákonnosti postupuje podle teorie vypracované Bohumilem Repíkem, která uvádí, že pro posouzení zákonnosti důkazu je nutné zvážit následující kritéria:

- zdali byl důkaz opatřen z pramene, který připouští nebo stanoví zákon,
- zdali byl důkaz opatřen a proveden zákonem oprávněným subjektem,
- zdali byl důkaz opatřen a proveden ve stádiu trestního řízení, ve kterém je příslušný subjekt oprávněn podle zákona provádět důkazy,
- zdali se důkaz týká předmětu dokazování, tedy skutku, pro který se řízení vede, popř. dalších otázek, o kterých je třeba v řízení rozhodnout,
- zdali byl důkaz opatřen a proveden zákonným způsobem.⁶¹

Povahou a závažností porušení zákona je dána míra neúčinnosti důkazu. Podle tohoto kritéria rozlišujeme neúčinné důkazy na absolutně neúčinné a na relativně neúčinné.⁶²

Absolutně neúčinný důkaz je ten, jehož vadu nelze odstranit, nelze tak k němu přihlížet a hledí se na něj, jako by neexistoval. Podstatná vada v trestním řízení, která má za následek absolutní neúčinnost důkazu je např. porušením ustanovení § 88 trestního řádu při získání záznamu telekomunikačního provozu nebo

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-395-7. s. 798.

⁶⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1.1. 2022. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. s. 409.

⁶¹ REPÍK, Bohumil. *Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení*. Bulletin advokacie, (červenec-září), 1982. s. 125-126.

⁶² JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-395-7. s. 798.

porušení podmínek pro vstup do obydlí uvedených v § 83c trestního řádu.⁶³ K absolutní neúčinnosti orgány činné v trestním řízení přihlíží z úřední povinnosti.⁶⁴

Za absolutně neúčinný důkaz je považován také důkaz, který byl opatřen způsobem upravený v § 89 odst. 3 trestního řádu, tedy nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení. Toto ustanovení reaguje na závazek vyplývající z Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, kterou je Česká republika vázána.⁶⁵ Ustanovení zakazující tento postup je mimo jiné také promítnuté do čl. 7 odst. 2 LZPS a do čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod slovy „*Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu*“.⁶⁶ Názory na to, co mučením je a co není, se rozcházejí. ESPL ve své judikatuře k tomuto např. uvádí, že to, co bylo kdysi považováno za „nelidské či ponižující zacházení“, a ne jako „mučení“, dnes může být kvalifikováno jinak. Zdůrazňuje tak, že je nutné Úmluvu vykládat ve světle současných životních podmínek a zvyšujících se požadavků na ochranu lidských práv a svobod.⁶⁷ Nezákonnému donucení se v práci dále konkrétněji věnuji v kapitolách Výslech obviněného a Výslech svědka.

Za relativně neúčinný důkaz je považován ten, jehož vadu lze napravit a odstranit. Vada, která byla způsobena při jeho opatřování a provádění musí být odstraněna, aby mohl být důkaz použit. Vady, zakládající relativní neúčinnosti důkazu se většinou pojí s důkazy, které lze provést s přivolením nebo souhlasem určité osoby nebo orgánu.⁶⁸ Takovou vadou je např. provedení výslechu osoby ohledně informací, na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti a osoba této povinnosti nebyla zproštěna. Takto získaný důkaz je nezákonný a nebylo by možné ho použít. Tuto vadu lze však napravit tím, že je osoba povinnosti mlčenlivosti dodatečně zproštěna, a tím se její původní výpověď stává

⁶³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1.1. 2022. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. s. 411.

⁶⁴ Tamtéž, s. 410.

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1347.

⁶⁶ Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

⁶⁷ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 7. 1999 ve věci Selmouni proti Francii č. 25803/94.

⁶⁸ REPÍK, Bohumil. *Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení*. Bulletin advokacie, (červenec-září), 1982. s. 130.

použitelnou.⁶⁹ Dalším příkladem pak může být napravení formálních nedostatků protokolu o záznamu a odposlechu telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 6 trestního řádu.⁷⁰

Přísněji bude posuzována účinnosti důkazů prováděných před zahájením trestního stíhání. Provedením důkazu jako neodkladného nebo neopakovatelného úkonu vzniká odchylka od normální režimu dokazování a přípustnost takto získaného důkazu je tak podmíněna přísným respektováním požadavků zákona vztahující se k dokazování. V těchto případech tak budou důkazy neúčinné i při vadách, pro které by důkaz neúčinný nebyl, jestliže by byl proveden po zahájení trestního stíhání.⁷¹

Vada, která způsobuje neúčinnost důkazu musí být podstatná, tedy taková, která má vliv na správnost rozhodnutí.⁷²

Nezákonný důkaz je následně důkazem nepřipustným. Za nepřipustné důkazy jsou považovány také ty důkazy, které byly opatřeny z nepřipustného pramene nebo nepřipustným důkazním prostředkem, tedy způsobem, který není upraven a předvídan žádným zákonem (např. vyšetření detektorem lži nebo předpověď jasnovidce).⁷³ U těchto důkazních prostředků není splněn požadavek toho, aby se jednalo o prostředky podle současných vědeckých poznatků způsobilé k poznávání skutečností, nelze je proto považovat za přípustné.⁷⁴

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1.1. 2022. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. s. 411-412.

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1347.

⁷¹ REPÍK, Bohumil. *Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení*. Bulletin advokacie, (červenec-září), 1982. s. 129-141.

⁷² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1.1. 2022. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. s. 410.

⁷³ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.40-41.

⁷⁴ REPÍK, Bohumil. *Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení*. Bulletin advokacie, (červenec-září), 1982. s. 125

5 Doktrína plodů z otráveného stromu

Doktrína plodu z otráveného stromu neboli „*fruit of the poisonous tree doctrine*“, je doktrínou, prostřednictvím které je řešena účinnost důkazů ve Spojených státech amerických.⁷⁵ Podstatou této koncepce je, že odvozené důkazy, od důkazů získaných v rozporu se zákonem není možné obecně v trestním řízení použít. Vychází z teze, že jed z otráveného stromu se šíří dále na plody, které se tím stávají také otrávené. Důkazy, které byly odvozeny ať přímo či nepřímo z původního neúčinného důkazu se stávají také neúčinnými. Z hlediska využívání doktríny, lze rozdělit právní úpravy cizích zemí do tří skupin. První skupinou jsou země, které doktrínu připouštějí, řadí se mezi ně mimo Spojené státy americké také např. Kanada, Itálie a Nizozemí. Druhou skupinou jsou státy, které doktrínu vůbec nepřipouštějí např. Japonsko a Německo. Do třetí skupiny můžeme zařadit Českou republiku a také např. Francii a Anglii, tyto země přenechávají otázku použitelnosti důkazů odvozených od nezákonně získaného důkazu na soudu, který rozhoduje v konkrétní věci.⁷⁶

V rámci nauky se názory na přípustnost důkazu jakožto plodu z otráveného stromu liší. Co mají však společného, a kde nacházejí tzv. průsečík, je teorie konfliktu zájmů.⁷⁷ Podle této teorie se posuzuje, zdali se na jedné straně upřednostní zájem na zachování ochrany lidských práv a svobod nebo se na straně druhé upřednostní zájem na trestním postihu pachatele. V rámci tohoto přístupu je nutné posuzovat druh a stupeň narušení práva a závažnost trestného činu. V souvislosti s tímto přístupem se následně vyvozuje, že jde-li o závažnou trestnou činnost, může být přípustným důkazem důkaz, který byl získán závažným porušením lidského práva. Naopak u trestné činnosti méně závažné, by takto získaný důkaz neměl být přípustný.⁷⁸

⁷⁵ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s. 9.

⁷⁶ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s. 98.

⁷⁷ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Použitelnost nezákonných důkazů*. In. Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-349-0. s.96.

⁷⁸ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s.44.

První názor, který se v nauce na tuto problematiku objevuje je prezentován např. Růžkem. Ten říká, že důkazy, které byly získané pomocí neúčinných důkazů, jsou ve výsledku účinné. Uvádí příklad, kdy dojde k doznání obviněného pomocí donucení. V důsledku tohoto donucení obviněný vyšetřovatelům sdělí, kde ukryl kořist. Uvádí, že pravděpodobně nikdo nebude žádat, aby policie kořist znovu ukryta a k jejímu zajištění vyhledala a opatřila jiné důkazy. Tvrdí, že na odvozené důkazy by se mělo hledět tak, jako by byly získány na základě jiných skutečností než pomocí neúčinných důkazů.⁷⁹ Přičemž však konstatuje, že tzv. „otrávený důkaz“ nesmí být jediným usvědčujícím důkazem, ale musejí existovat důkazy další, které podporují vinu obviněného.⁸⁰ Podle Netta je v souladu s tímto tvrzením, tedy že jsou v zásadě přípustné všechny plody z otráveného stromu, konstruován také trestní řád, který v podstatě v § 89 odst. 2 uvádí, že „*jako důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci.*“⁸¹ K tomuto tvrzení následně přispívá Šámal tím, že žádný z důkazních prostředků nelze předem vyloučit. Vyloučil jej lze pouze, pokud by jeho nepřípustnost vyplývala z trestního řádu nebo jiného právního předpisu. V této souvislosti však trestní řád obsahuje pouze jednu tzv. vylučovací klauzuli, a to v § 89 odst. 3 trestního řádu.⁸²

S výše uvedeným názorem Růžka se neztotožňuje Musil, který tvrdí, že takový přístup byl naváděl orgány činné v trestním řízení, aby využívaly nezákonných metod při zajišťování důkazů.⁸³

Druhý přístup nauky zastává přízeň doktríny plodů z otráveného stromu a tvrdí, že důkazy získané z nezákonného důkazu jsou neúčinné. K představitelům tohoto názoru lze uvést např. Herczega.⁸⁴ Podle něj je nutné považovat za neúčinné důkazy také ty důkazy, které byly odvozeny od důkazů

⁷⁹ RŮŽEK, Antonín. K některým důsledkům porušení předepsaného procesního postupu. *Socialistické soudnictví*, 1966, č. 5. s. 226. In. NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s.44-45.

⁸⁰ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Použitelnost nezákonných důkazů*. In. Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jířího Herczega. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-349-0. s. 98.

⁸¹ § 89 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

⁸² ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1336.

⁸³ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Použitelnost nezákonných důkazů*. In. Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jířího Herczega. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-349-0. s. 97-100.

⁸⁴ Tamtéž, s. 97.

získaných v rozporu s čl. 3 Úmluvy, tedy nelidským nebo jiným krutým zacházením. Tento názor vychází z judikatury ESLP a opírá se o záruky ústavnosti trestního řízení. Ústavní soud má povinnost, jestliže zjistí, že jsou skutečnosti v rozporu se zákonem, obnovit právní stav, který trval před neúčinností důkazu. Tento stav by nebyl obnoven, pokud by byly použity důkazy odvozené od důkazů nezákonných. Využitím informací z absolutně neúčinného důkazu pro získání důkazu použitelného, by docházelo k eliminování záruk ústavnosti trestního řízení.⁸⁵

Judikatura ve své praxi při posuzování přípustnosti takto získaných důkazů postupuje právě podle zmíněné teorie konfliktu zájmu a testu proporcionality. Test proporcionality se skládá ze tří stupňů. V prvním stupni se posuzuje vhodnost zásahu, tedy jestli je vůbec možné jím splnit požadovaný cíl. V druhém stupni se posuzuje potřebnost, tedy jestli nebylo možné dosáhnout požadovaného cíle jiným, méně invazivním způsobem. A ve třetím stupni se posuzuje přiměřenost, srovnává se poměr mezi vzniklou újmou na právech, s mírou veřejného zájmu na daném zásahu.⁸⁶

O doktríně plodů z otráveného stromu a její aplikaci v českém trestním procesu se několikrát vyjádřil Ústavní soud a Nejvyšší soud. V roce 2013 se např. Nejvyšší soud vyjádřil k doktríně takto „*Český trestní proces nepřevzal doktrínu plodů z otráveného stromu, která vznikla a je rozvíjena v USA, zejména pak v podobě simplifikujícího tvrzení, že plody z otráveného stromu jsou vždy otrávené. Podklad pro právní závěr, že důsledkem vadného postupu orgánů činných v trestním řízení nastalého v procesu dokazování je vždy absolutní neúčinnost a tím v trestním řízení nastalá nepoužitelnost důkazů, nelze v příslušných ustanoveních trestního řádu upravujících dokazování v trestním řízení (hlava pátá trestního řádu) nalézt.*“⁸⁷ Toto tvrzení následně potvrdil také v roce 2015 v usnesení sp. zn. 11 Tdo 122/2015.⁸⁸

⁸⁵ HERCZEG, Jiří. *Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2009, č. 3, s. 65-70.

⁸⁶ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Použitelnost nezákonných důkazů*. In. Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-349-0. s. 100.

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 6 Tdo 84/2013.

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 11 Tdo 122/2015-101.

Ústavní soud se k doktríně vyjádřil např. ve svém nálezu ze dne 8. 3. 2012. *„I kdyby bylo zjištěno, že některý důkaz byl v trestním řízení získán nezákonným, nebo dokonce protiústavním postupem, znamenalo by to toliko to, že tento konkrétní vadně provedený důkaz je v daném řízení nepoužitelný a nelze k němu při dokazování viny přihlídnout. Je-li však pachatelova vina spolehlivě prokázána též jinými důkazy, které nemají původ v nezákonném postupu, nic nebrání tomu, opřít odsuzující rozsudek o tyto jiné důkazy. Jinými slovy řečeno, výskyt nezákonného důkazu nevede k nepoužitelnosti všech ostatních (jiných) důkazů.“⁸⁹*

Přístup, podle kterého je posuzována přípustnost „otrávených“ důkazů v trestním řízení je podle mého názoru správný. Nepřikláním se k absolutnímu vyloučení odvozených důkazů od primárních neúčinných důkazů, především jedná-li se o objasňování závažné trestné činnosti. Využitím teorie konfliktu zájmů a testu proporcionality je podle mého názoru zachována spravedlivost trestního řízení, ve smyslu naplnění zájmu na potrestání pachatele se současným zachováním jeho práv v nezbytných mezích.

⁸⁹ Nález Ústavního soudu - senát ze dne 08.03.2012 sp. zn. III. ÚS 2260/10 – 2.

6 Důkazní prostředky

Následující kapitoly budou popisovat a vymezovat podmínky nepřipustnosti některých vybraných důkazních prostředků, konkrétně výsledku obviněného, výsledku svědka, odposlechů, vyšetření na polygrafu a pachovou identifikaci.

6.1 Výslech obviněného

Trestní řád upravuje výslech obviněného v § 91 až 95.

Ustanovení § 91 odst. 1 trestního řádu pojednává o úkonech, které je povinen orgán činný v trestním řízení učinit před zahájením výslechu obviněného. Radíme mezi ně zjištění totožnosti obviněného, sdělení obvinění a poučení o jeho právech a povinnostech.⁹⁰

Zjištění totožnosti obviněného je jednou ze zásadních náležitostí jeho výslechu, jejíž nesplněním se stává výpověď obviněného neúčinná.⁹¹

Co se poučení obviněného týče, trestní řád ukládá povinnost orgánu činnému v trestním řízení dokumentovat jeho obsah v protokolu. Praxe se od této teorie však značně liší. Dochází k tomu, že policejní orgán před zahájením výslechu ústně poučí obviněného pouze o těch nejdůležitějších právech, přičemž celé poučení je pak napsáno na předem vyhotoveném tiskopisu protokolu, do kterého se zaznamenávají také informace zjištěné po dobu výslechu. Tento tiskopis je obviněnému předán k podepsání, čímž potvrzuje to, že byl o svých právech poučen. Je mu však předkládán až po provedení výslechu, což značně odporuje zákonu. Takovýto postup totiž neumožňuje zjistit, s kterými právy byl obviněný seznámen před zahájením výslechu, a s kterými až prostřednictvím psaného tiskopisu. Z uvedeného tedy nelze usuzovat jinak, než že neúplnost nebo nesprávnost poučení je závažnou vadou výslechu, tudíž takto získaná výpověď nemůže být přípustná. Vystává však otázka, zdali se stává výpověď nepřipustnou v celém svém rozsahu nebo pouze v těch nedostatcích poučení, které mají vliv na postavení obviněného.⁹² První názor, k němuž se také přikláním, zastává Nett,

⁹⁰ § 91 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

⁹¹ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s. 80.

⁹² ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.152-153.

který argumentuje tím, že nesprávným poučením dochází k porušení práva na obhajobu a výpověď by tak měla být v celém svém rozsahu nepřípustná.⁹³ Opačný názor tvrdí, že význam mají pouze ty nedostatky poučení, které se týkají postavení obviněného, konkrétně půjde o absenci poučení o právu odepřít výpověď, jelikož pouze tento nedostatek může vést k nesprávnosti provedeného důkazu.⁹⁴

V návaznosti k právu obviněného nevypovídat je důležité také zmínit, že přestože obviněný nevyužil na začátku výslechu tohoto práva, může se kdykoliv v průběhu výslechu rozhodnout, že na položenou otázku neodpoví. Taková otázka nesmí být obviněnému následně znova položena.⁹⁵

Zákaz donucování k výpovědi či k doznání je zakotven v ustanovení § 92 odst.1 trestního řádu. Příkladem způsobu donucování v tomto smyslu může být, je-li výslech obviněného prováděn opakovaně, přestože se ke spáchání trestného činu v žádném z výslechu nedoznává.⁹⁶ Stejně tak je zakázáno provádění výslechu za podmínek, které mohou negativně ovlivňovat psychický stav obviněného, jedná se např. o zdlouhavý, bezprostředně následující výslech po dlouhodobé eskortě, v nočních hodinách s aktivní účastí více vyslychajících.⁹⁷ Výpověď obviněného získána za takovýchto podmínek je jako důkaz absolutně neúčinná. O nezákonné donucení nepůjde v případě získání informací pro zjištění totožnosti obviněného prostřednictvím např. sejmutím daktyloskopických otisků, odebráním biologických vzorků nebo zjišťováním tělesných znaků. Tyto úkony jsou prováděny, není-li možné zjistit totožnost obviněného jinými způsoby a obviněný je povinen je strpět.⁹⁸ Naopak za nepřípustné je považováno nucení obviněného k písemnému projevu za účelem zjištění pravosti rukopisu.⁹⁹

V souvislosti se zákazem donucování k doznání je z mého pohledu zajímavé se zmínit o institutu dohody o vině a trestu či institutu spolupracujícího obviněného. V obou situacích totiž dochází k tomu, že obviněnému je hrozeno vyšší trestní

⁹³ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s. 82.

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČHTA, Josef; FRYŠTÁK, Marek a VĚRA, Kalvodová. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4. s. 410.

⁹⁵ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.143.

⁹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 09.04.1968 sp. zn. 7 Tz 11/68.

⁹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 06.03.1989 sp. zn. 7 To 1/89.

⁹⁸ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.151-152.

⁹⁹ § 93 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

sankcí, než která by mu byla uložena, pokud by se k trestné činnosti doznal. Touto problematikou se české soudy spíše nezajímají, ale vyjádřil se k ní Evropský soud pro lidská práva ve věci Babar Ahmad a ostatní proti Spojenému království. Podle něj by bylo problémovou situací pouze to, když by mezi trestem hrozícím v klasickém hlavním líčení a trestem při doznání viny obviněného byl natolik velký rozdíl, že by to na obviněného působilo takový nátlak, že by svou vinu uznal, přestože by byl nevinný.¹⁰⁰ Co je považováno za „velký rozdíl“ však blíže nespecifikoval.

Důkaz získaný výslechem obviněného je absolutně neúčinný také v případě, že je prováděn bez přítomnosti obhájce obviněného, přičemž se jedná o případ nutné obhajoby. Neúčinnost nezaniká, pokud by obviněný prohlásil, že s výslechem bez účasti obhájce souhlasí.¹⁰¹ Za nepřípustný důkaz je také považován výslech bez účasti obhájce, přestože obhájce oznámil vyšetřovatelům podle ustanovení § 165 odst. 3 trestního řádu, že se výslechu chce účastnit. O konání výslechu však nebyl vyrozuměn, přičemž se nejednalo o úkon, který by nešel odložit. Takovýmto jednáním orgánu činného v trestním řízení došlo k porušení práva na obhajobu.¹⁰²

Ustanovení § 92 odst. 4 trestního řádu upravuje způsob kladení otázek při výslechu, přičemž zakazuje kladení kápiciozních a sugestivních otázek. Uvádí, že otázky musejí být jasné a srozumitelné a je možné je klást z důvodu upřesnění a doplnění výpovědi nebo odstranění rozporů. Nesmí obsahovat klamavé nebo nepravdivé okolnosti (kápiciozní otázky) a vyslychající nesmí naznačovat v otázkách odpověď (sugestivní otázky).¹⁰³ Toto znění potvrdil také Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 25.06.1968 slovy: „*Je proto v rozporu s tímto ustanovením, jestliže obviněný byl přesvědčován vyšetřovatelem o nepravdivosti svých výpovědí, o nereálnosti vylicení svého počínání s tím cílem, jak je z připomínek vyšetřovatele zřejmé, aby doznal takové jednání, které by bylo v souladu s výsledky objektivních zjištění.*“¹⁰⁴ Ve smyslu tohoto ustanovení může

¹⁰⁰ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.150-151.

¹⁰¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 06.03.1989 sp. zn. 7 To 1/89.

¹⁰² Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 30.03.1994 sp. zn. 1 To 44/94.

¹⁰³ § 93 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

¹⁰⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 25.06.1968 sp. zn. 11 Tz 29/68.

vyvstat otázka, zdali je nutné považovat za nepřipustnou výpověď celou nebo pouze odpovědi, které byly získány kápiciozními nebo sugestivními otázkami. Nett ve své publikaci *Plody z otráveného stromu* uvádí, že se přiklání spíše k závěru neúčinnosti celé výpovědi.¹⁰⁵ Z mého pohledu bych se však spíše přiklonila k neúčinnosti pouze oné části výpovědi, která byla získána nepřipustnými otázkami, tím mohou být zachovány a použity alespoň částečně informace z výpovědi obviněného a napomocť zjištění skutkového stavu.

Výpověď obviněného může sloužit jako důkaz pouze v případě, že byl jeho výslech proveden až po zahájení trestního stíhání. Stejně je tomu, pokud by byl obviněný vyslýchán pro skutek, pro který ještě trestní stíhání nebylo zahájeno. Výjimkou je získání výpovědi prostřednictvím neodkladného či neopakovatelného úkonu. Totéž platí u výslechu svědka.¹⁰⁶

6.2 Výslech svědka

Výslech svědka je v trestním řádu upraven v § 97 až 103. Jsou zde obsaženy pravidla, za kterých je možné výslech provádět, přičemž v některých bodech se shodují s pravidly výslechu obviněného. Řadíme mezi ně povinnost orgánů činných v trestním řízení zjistit totožnost svědka, dále jeho poučení o právech a povinnostech (především o právu odepřít výpověď a zákaz svědecké výpovědi), zjištění jeho poměru k projednávané věci a v neposlední řadě upravuje způsob kladení otázek.¹⁰⁷

Zjištění totožnosti svědka je jednou ze zásadních náležitostí jeho výslechu, tudíž platí totéž, co již bylo uvedeno v předešlé kapitole o výslechu obviněného. Jestliže není totožnost svědka zjištěna a není tedy jasné, kdo výpověď poskytl, nelze k výpovědi přihlížet jako k důkazu.¹⁰⁸

Poučení svědka je nedílnou součástí jeho procesních práv. Neúplnost nebo nesprávnost poučení před prováděným výslechem má pak za následek

¹⁰⁵ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s. 82.

¹⁰⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1.1. 2022. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. s. 415.

¹⁰⁷ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s. 70.

¹⁰⁸ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.187.

nepřípustnost takto získaného důkazu.¹⁰⁹ Podle § 101 odst. 1 trestního řádu poučení svědka zahrnuje poučení o jeho právu odepřít výpověď, a to v případě:

- pokud by svou výpovědí způsobil trestní stíhání sobě nebo svému příbuznému v pokolení přímém, včetně sourozence, osvojitele, osvojence, manžela, druha či partnera,
- pokud je v příbuzenském vztahu k obviněnému v pokolení přímém či ve vztazích vyjmenovaných v předešlém bodě.¹¹⁰

Součástí poučení o tomto právu je označení skutku, kterého se má výslech týkat a také osoby obviněné. Pokud je obviněných více, je třeba označit všechny ty, v jejichž věci má svědek vypovídat. Bez toho nemůže svědek posoudit, jestli má nebo nemá právo odepřít výpověď.¹¹¹ K poučení má svědek právo se výslovně vyjádřit a prohlásit, zda práva odepřít výpověď využívá nebo nikoliv. Obsah vyjádření se následně zaznamenává do protokolu. Jsou-li dodrženy tyto náležitosti, je možné výpověď svědka, který má právo odepřít výpověď považovat za důkaz a následně jej použít v hlavním líčení. Pokud by náležitosti dodrženy nebyly, tedy by svědek nebyl poučen o svém právu odepřít výpověď a nebylo mu umožněno se vyjádřit, zdali tohoto práva využívá, jednalo by se o podstatnou vadu řízení, kterou však lze zhojit opakováním vadně provedených úkonů.¹¹² Je nepřípustné, aby se orgán činný v trestním řízení po vyjádření svědka k tomu, že využívá svého práva odepřít výpověď, následně doptával na důvody a pohnutky jeho rozhodnutí a zjišťoval skutečnosti, které měly být předmětem výslechu.¹¹³

Součástí poučení svědka je následně také poučení o zákazu výpovědi, který je podrobněji upraven v § 99 trestního řádu. Tento paragraf nám říká, že výslech svědka je zakázán tehdy, když by svědek svou výpovědí porušil státem uznanou nebo uloženou povinnost mlčenlivosti, nebo když by se jeho výslech týkal utajovaných informací, které jsou chráněny zvláštním zákonem.¹¹⁴ Pokud svědek nebyl zproštěn mlčenlivosti oprávněnou osobou či orgánem, nelze část výpovědi

¹⁰⁹ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s. 72.

¹¹⁰ § 100 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

¹¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 15.02.1980 sp. zn. 11 To 62/79.

¹¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 12.04.1984 sp. zn. 3 Tz 8/84.

¹¹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 03.06.1983 sp. zn. 5 Tz 14/83.

¹¹⁴ § 99 odst. 1 a 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

obsahující informace, na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti použít jako důkaz. Je-li možné oddělit tyto informace od zbytku výpovědi, zbylou část je možné považovat za důkaz.¹¹⁵ Za nepřijatelný důkaz je také považován výslech osob, které užívají výsad a imunit podle zákona či mezinárodního práva. Tyto osoby nemají povinnost vypovídat, ani se k výslechu dostavit. Obdobně je tomu u výslechu senátorů a soudců Ústavního soudu ohledně informací, které nabyly v souvislosti s výkonem své funkce. Na takto získané informace se vztahuje právo odepřít výpověď, kterého mohou, ale nemusejí využít.¹¹⁶

V § 101 odst. 3 trestního řádu je upraven způsob kladení otázek a stejně jako je tomu u výslechu obviněného, zakazuje využívání kápiciozních a sugestivních otázek. Kápiciozní otázky jsou tímto ustanovením upraveny od roku 2013 a to novelou trestního řádu zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.¹¹⁷ Pokud by přesto kápiciozní či sugestivní otázky při výslechu byly použity, lze jako důkaz použít pouze tu část výpovědi, která se k těmto otázkám nevztahuje.¹¹⁸ Judikatura dále vymezila, že výpověď svědka nelze provést tím způsobem, že mu bude předložen protokol o výpovědi jiného svědka, o kterém následně prohlásí, že má být považována za jeho vlastní. Takovouto výpověď nelze považovat za důkaz a není možné k ní přihlížet.¹¹⁹

Stejně jako již bylo uvedeno v předešlé kapitole, ani svědek nesmí být ke své výpovědi žádným způsobem donucován. Svoboda vůle svědka k poskytnutí výpovědi je jednou z náležitostí svědecké výpovědi, která by v případě jejího nezákonného donucení absentovala.¹²⁰ Takto získaná výpověď by byla opět absolutně neúčinná.

Za zajímavou považují problematiku výslechu svědka, který je rovněž v postavení orgánu činného v trestním řízení. Rozhodovací praxe se v rámci použitelnosti takto získaných důkazů rozchází, avšak vymezuje důvody, za kterých

¹¹⁵ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.184.

¹¹⁶ Tamtéž, s.173.

¹¹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1483.

¹¹⁸ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.191.

¹¹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 16.11.1976 sp. zn. 4 Tz 23/76.

¹²⁰ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s. 76.

je možné důkaz použít. Můžeme zmínit např. nález Ústavního soudu ze dne 03.11.2004 sp. zn. II. ÚS 268/03, kde tvrdí, že svědecké výpovědi policistů ohledně obsahu oznámení, které obsahovalo také doznání obviněného je důkazem absolutně neúčinným a nelze ho připustit, jelikož v době doznání nebyl obviněný poučen o svých právech a procesních následcích.¹²¹ Naopak opačný názor vyslovit v usnesení ze dne 12.07.2012 sp. zn. III. ÚS 1806/09 – 1, kde říká, že „*Nic nebrání tomu, aby policista, který se náhodně ocitne na místě činu a spontánně zde vnímá relevantní fakta, včetně slovních vyjádření přítomných občanů, nemohl být později v trestním řízení vyslechnut jako svědek o skutkových okolnostech vyšetřované události. V tom, že policista ve své svědecké výpovědi reprodukuje slova pronesená pachatelem na místě činu, nelze spatřovat obcházení procesních předpisů týkajících se výslechu obviněného.*“¹²² Toto tvrzení následně vyvrátil Nejvyšší soud, který ve svém usnesení konstatovat, „*jestliže byl v trestní věci vyslechnut jako svědek příslušník Policie České republiky, který prováděl operativní šetření na místě trestného činu (např. vyšetřoval dopravní nehodu, která byla důsledkem trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1 tr. zák.), jeho výpověď lze použít jako důkaz před soudem, jen pokud vypovídal o skutečnostech, o kterých se nedozvěděl z vysvětlení osoby podaného podle § 158 odst. 3 písm. a), odst. 5 TrŘ nebo podle § 61 odst. 1 PolČR.*“¹²³

Z výše uvedené judikatury lze tedy vyvodit, že výpověď policisty bude nepřipustná tehdy, když její obsah bude tvořen skutečnostmi z podaného vysvětlení, které bylo provedeno před zahájením trestního stíhání, a to z důvodu obcházení ustanovení § 158 odst. 6 věty třetí trestního řádu. Dále bude výpověď nepřipustná, pokud by jejím obsahem bylo učiněné doznání obviněného nebo by se jednalo o pouhé zprostředkování výpovědi obviněného.¹²⁴

¹²¹ Nález Ústavního soudu - senát ze dne 03.11.2004 sp. zn. II. ÚS 268/03.

¹²² Usnesení Ústavního soudu - senát ze dne 12.07.2012 sp. zn. III. ÚS 1806/09 - 1.

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 8 Tdo 238/2011.

¹²⁴ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.197-198.

6.3 Odposlechy

V souvislosti s odposlechy dochází k zásahu do základního práva na soukromí, garantovaného čl. 7 odst. 1, čl. 10 a čl. 13 Listiny základních práv a svobod a dále čl. 8 Úmluvy.¹²⁵

Jedná se o právo, které zahrnuje širokou škálu zájmů individua a téměř neomezenou oblast situací, ve kterých do něj může být zasaženo, jedná se např. o ochranu osobních dat, sexuální život, čest a dobrou pověst jednotlivce, jeho morální a fyzickou integritu, atd.¹²⁶

Pro to, abychom průlom do toto práva mohly provést, musí jej v první řadě připouštět ústavní pořádek daného státu, zároveň musí být prováděn výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti a ústavně zaručených základních práv a svobod jiných osob, a především musí směřovat k naplnění obecného zájmu spočívající v ochraně společnosti před trestnou činností.¹²⁷

V následujících podkapitolách budou rozebrány jednotlivé způsoby odposlechů a záznamů, které mohou provádět nejenom orgány činné v trestním řízení, ale také soukromé osoby.

6.3.1 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

V návaznosti na výše uvedený důraz na ochranu soukromí, lze konstatovat, že nepoužitelnost důkazu získaného odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu může vycházet právě z nepřiměřeného zásahu do tohoto práva nebo porušením ustanovení trestního řádu, která tento institut upravují.¹²⁸ Přičemž platí, že *„Zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje podle procesního předpisu (trestního řádu) účinného v době, kdy byl úkon proveden. Jestliže byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden v souladu se zákonem, nemohou následné legislativní změny vést k závěru, že jde o nezákonně opatřený a provedený důkaz, který z tohoto důvodu nelze provést v řízení před soudem, neboť pro přípustnost užití záznamu o odposlechu*

¹²⁵ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.219.

¹²⁶ REPÍK, Bohumil. *Audiovizuální sledování osob mimo soukromé prostory ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva*. Trestněprávní revue. 2003, č. 12, s. 349-352.

¹²⁷ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.220.

¹²⁸ Tamtéž, s.219.

*telekomunikačního provozu jako důkazu je rozhodující, zda k tomuto odposlechu a pořízení záznamu o něm byly v době jeho provádění splněny zákonné podmínky obsažené v ustanovení § 88 tr. řádu.*¹²⁹

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu je upraven trestním řádem v § 88. Odstavec první uvádí, že příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu lze vydat, jestliže je vedeno trestní řízení pro zločin, na který zákon stanovuje trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně osm let a pro trestné činy výslovně uvedené v tomto ustanovení. Stanovuje účel tohoto příkazu tím, že zmíněnými instituty lze důvodně předpokládat získání významných informací, které nelze získat jiným způsobem nebo by jejich získání bylo podstatně ztíženo.¹³⁰ Není relevantní, zda k povolení odposlechu a pořízení záznamu o něm došlo u podezřelého nebo obviněného či u jiné osoby, rozhodující je, zda o něm byly splněny zákonné podmínky uvedené v § 88 trestního řádu.¹³¹

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu lze provést již ve fázi prověřování, je ovšem nezbytné, aby byl proveden jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu.¹³² Příkaz je tedy možné vydat jen v řádně zahájeném trestním řízení pro zákonem kvalifikovanou trestnou činnost, přičemž musí být podložen relevantními indiciemi, z kterých vyplývá důvodné podezření ze spáchání takového trestného činu.¹³³ Povoleným odposlechem a záznamem telekomunikačního zařízení tak nelze teprve zjišťovat, jestli se osoba podléhající odposlechu dopustila protiprávního jednání, jelikož skutečnosti podmiňující vydání příkazu musejí být uvedeny v jeho odůvodnění.¹³⁴

Orgán činný v trestním řízení může nařídit odposlech a záznam telekomunikačního provozu bez příkazu pro trestné činy taxativně uvedené v § 88 odst. 5 trestního řádu, jestliže s tím současně písemně souhlasí uživatel odposlouchávané stanice.¹³⁵ V ostatních případech jej nařizuje formou příkazu

¹²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR - velký senát ze dne 26.06.2013 sp. zn. 15 Tdo 510/2013.

¹³⁰ § 88 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

¹³¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9.10.2003 sp. zn. 2 To 144/03.

¹³² DRAŠTÍK, Antonín; FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní řád. Komentář I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 802.

¹³³ Nález Ústavního soudu - senát ze dne 23.05.2007 sp. zn. II. ÚS 615/06 – 1.

¹³⁴ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze.* Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.231.

¹³⁵ § 88 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce, v hlavním líčení předseda senátu.¹³⁶

Vydaný příkaz musí být písemný, odůvodněný a musí obsahovat:

- uživatelskou adresu či zařízení,
- osobu uživatele, jestliže je známá její totožnost,
- dobu, po jakou se odposlech či záznam telekomunikačního zařízení bude provádět (nesmí přesahovat čtyři měsíce),
- pro jaký trestný čin je vedeno řízení, popřípadě odkaz na mezinárodní smlouvu, je-li vedeno pro úmyslný trestný čin, k jehož stíhání smlouva Českou republiku zavazuje.¹³⁷

V odůvodnění je pak nutné uvést:

- konkrétní skutkové okolnosti, které odůvodňují vydání příkazu, včetně doby trvání,
- účel odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu,
- důvody, proč nelze dosáhnout účelu jinak nebo nepřiměřeně ztíženým způsobem.¹³⁸

Dobu, po kterou je možné odposlech provádět je možné opakovaně prodloužit, vždy však nejvíce o čtyři měsíce. Jestliže mezi řádně nařízeným odposlechem a jeho prodloužením vznikl časový úsek, po jehož dobu nebyl odposlech povolen, důkazy získané v tomto období jsou v rozporu se zákonem a jsou považovány za absolutně neúčinné.¹³⁹ Stejně tak je nepřípustné, aby se doba odposlechu nebo záznamu telekomunikačního provozu prodlužovala, jestliže v prvních čtyřech měsících jeho využíváním nebyly zjištěny skutečnosti relevantní pro trestní řízení.¹⁴⁰ V případě, že by v odůvodnění chybělo explicitní

¹³⁶ § 88 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

¹³⁷ DRAŠTÍK, Antonín; FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní řád. Komentář I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 803.

¹³⁸ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář. 7. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1207.

¹³⁹ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze.* Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.232.

¹⁴⁰ DRAŠTÍK, Antonín; FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní řád. Komentář I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 805.

vyjádření doby trvání, nezakládá to nezákonnost odposlechu, pokud byl příkaz vydán podle zákona a důvody k jeho vydání byly opodstatněné.¹⁴¹

Po dobu prováděného odposlechu je policejní orgán povinen zjišťovat, zda důvody k jeho nařízení stále trvají. Pokud netrvají, je povinen jej okamžitě ukončit a tuto skutečnost oznámit orgánu, který příkaz vydal.¹⁴²

O použití záznamu telekomunikačního provozu se vyhotovuje protokol, který je nutný k záznamu připojit, jestliže ho chceme použít jako důkaz. Musí obsahovat informace o místě, času, způsobu, o obsahu záznamu a orgánu, který záznam pořídil.¹⁴³ Pro uvedení obsahu záznamu není nutné přepisovat jednotlivé hovory, které byly na záznamu provedené. V protokolu postačí uvést údaje o čase jednotlivých hovorů, číslech a osobách volajících a volaných. Absence ostatních údajů protokolu nezakládá nepoužitelnost důkazu, jedná se pouze o formální vady, které lze odstranit v řízení před soudem např. výslechem osob, které se úkonu zúčastnily nebo jej provedly.¹⁴⁴

Informace získané z odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu lze použít v jiném trestním řízení, jestliže s tím souhlasí uživatel odposlouchávané stanice, nebo jestliže se vede trestní stíhání pro některý z trestných činů uvedených v § 88 odst. 1 trestního řádu.¹⁴⁵ Ústavní soud se k tomuto ustanovení vyjádřil tak, že není nutné, aby se trestní stíhání vedlo již v době, kdy byl odposlech povolen, ale je možné jej zahájit dodatečně. Stejně tak použitelnosti důkazu nebrání skutečnost, že se trestní řízení, ve kterém byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu povolen a prováděn, již nekoná. Nebo v tomto řízení nebyl obviněný uznán vinným.¹⁴⁶

Na otázku, jestli je možné použít jako listinný důkaz v jiné trestní věci přepis jednotlivých rozhovorů je rozlišný. Přestože se Ústavní soud k této problematice vyjádřil takto „*Byl-li legálně získaný záznam telefonního hovoru použit v jiné trestní věci jako listinný důkaz, neznamená to ani porušení zákona, neboť ustanovení § 88 trestního řádu se na listinné důkazy nevztahuje, ani zásah do základních práv*

¹⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2017 sp. zn. 6 Tz 3/2017.

¹⁴² § 88 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

¹⁴³ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1212.

¹⁴⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18.01.2001 sp. zn. 4 To 3/2001.

¹⁴⁵ § 88 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

¹⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 16.07.2014 sp. zn. 8 Tdo 109/2014.

podle čl. 8, 10 a 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.¹⁴⁷ Část autorů s tímto tvrzením nesouhlasí. Uvádějí, že ze zásady zákonnosti a dikce § 88 odst. 6 trestního řádu vyplývá, že důkazem je získaný záznam, přičemž jeho důkazní hodnota je odvozena a podmíněna z připojeného protokolu obsahující údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu. K tomuto názoru se přiklání např. Zaoralová, která doplňuje „že uvedený postup, ačkoli akceptovaný Ústavním soudem, je de facto legalizací obcházení ustanovení trestního řádu.“¹⁴⁸ S čímž i já naprosto souhlasím a nepovažuji tento postup za správný. Odposlechem dochází k velkému zásahu do práva na soukromí, proto mi nepřijde adekvátní, aby se jakkoliv obcházela ustanovení v trestním řádu, upravující podmínky jeho náležitého provedení.

Pokud odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu nebyly zjištěny podstatné skutečnosti pro trestní řízení, je policejní orgán povinen záznamy o něm zničit do tří let od pravomocného rozhodnutí věci. O tomto úkonu je nutné sepsat protokol, který se zakládá do spisu.¹⁴⁹ Osoba, která podléhala odposlechu nebo záznamu je následně oprávněna ve lhůtě šesti měsíců podat návrh k Nejvyššímu soudu na přezkoumání zákonnosti vydaného příkazu. Toto neplatí, jestliže je dán některý z důvodů uvedených v § 88 odst. 9 trestního řádu.¹⁵⁰

Jako důkaz v trestním řízení lze použít pouze záznamy získané v souladu s trestním řádem. Záznamy získané podle jiného zvláštního zákona (např. podle zákona o Policii České republiky nebo podle celního zákona) jako důkaz použít nelze, ty slouží pouze jako podklad pro zahájení úkonů trestního řízení, nikoliv jako důkaz v řízení, které nebylo doposud zahájeno. Tuto skutečnost nemění ani fakt, jestliže byly provedeny za okolností, které by jinak byly důvodem pro jejich provedení v trestním řízení jako úkonů neodkladných nebo neopakovatelných. Záznamy o takto provedeném odposlechu následně nelze zařadit do vyšetřovacího spisu.¹⁵¹

¹⁴⁷ Nález Ústavního soudu - senát ze dne 27.04.1994 sp. zn. II. ÚS 6/93.

¹⁴⁸ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.242-243.

¹⁴⁹ § 88 odst. 7 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

¹⁵⁰ § 88 odst. 8 a 9 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

¹⁵¹ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.218.

V případě, kdy byl obviněný poučen a seznámen o pořizování zvukového záznamu o průběhu hlavního líčení a obviněný se s tímto vědomím rozhodl vypovídat, nelze považovat za nezákonný postup soudu, jestliže záznam z hlavního líčení použije jako srovnávací materiál pro ztotožnění hlasu, který byl opatřen odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu. Důkaz opatřený tímto způsobem je použitelný v řízení před soudem.¹⁵²

Za zcela nepřípustný se považuje odposlech mezi obviněným a jeho obhájcem. Pokud orgán činný v trestním řízení zjistí, že se jedná o komunikaci mezi právě těmito osobami, je povinen záznam bezodkladně zničit.¹⁵³ Problematickou se však jeví situace, zjistí-li policejní orgán tuto skutečnost, až přečtením záznam o odposlechu. Lze totiž předpokládat, že si záznam přečte v celém rozsahu, čímž může být prozrazena např. strategie obhajoby a porušena zásada rovnosti zbraní. Obviněný by tak byl ve svém postavení značně znevýhodněn. V tomto směru si lze vzít příklad z nizozemské právní úpravy. Pro zajištění ochrany této komunikace je advokát povinen nahlásit policejnímu orgánu telefonní číslo, na které se má zákaz odposlechu vztahovat, čímž se záznam o konverzaci mezi obviněným a obhájcem nikdy nedostane do rukou policejního orgánu.¹⁵⁴

V souvislosti s odposlechy je také nutné zmínit § 88a trestního řádu, který upravuje postup zjišťování údajů o telekomunikačním provozu, tedy provozní a lokalizační údaje od operátorů. Na rozdíl od odposlechu lze příkaz vydat, koná-li se řízení pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví hranici nejméně tři roky trestu odnětí svobody nebo pro trestné činy uvedené v § 88a odst. 1 trestního řádu nebo pro úmyslný trestný čin, jehož stíhání zavazuje mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. K postupu podle § 88a lze přistoupit, nelze-li získat požadované informace jiným způsobem. Písemný a odůvodněný příkaz vydává předseda senátu, v přípravném řízení soudce. Na rozdíl od odposlechu není

¹⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 26.08.2009 sp. zn. 8 Tdo 921/2009.

¹⁵³ § 88 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

¹⁵⁴ DIAMANT, Michal. Úskalí právní úpravy odposlechu telefonních hovorů mezi obviněným a jeho obhájcem. *Epravo*. [online]. 20. 3. 2019. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uskali-pravni-upravy-odposlechu-telefonnich-hovoru-mezi-obvinenym-a-jeho-obhajcem-109020.html>. [cit. 2023-12-12].

zakázáno využití tohoto ustanovení na komunikaci mezi obviněným a obhájcem.¹⁵⁵

6.3.2 Záznamy pořízené soukromou osobou

V souvislosti s absencí právní úpravy této problematiky je nutné vycházet z judikatury a posuzovat přípustnost záznamu v každém konkrétním případě, a to v kontextu čl. 6 Úmluvy, tedy garancí práva na spravedlivý proces.¹⁵⁶

K možnosti použitelnosti důkazu opatřeného soukromou osobou se vyjádřil dne 3. 5. 2007 Nejvyšší soud slovy „*S ohledem na ustanovení § 89 odst. 2 tr. ř. zásadně nelze vyloučit možnost, aby byl k důkazu použit i zvukový záznam, který byl pořízen soukromou osobou bez souhlasu osob, jejichž hlas je takto zaznamenán. Ustanovení § 88 tr. ř. se zde neuplatní, a to ani analogicky.*

Přípustnost takového důkazu je však nezbytné vždy posuzovat též s ohledem na respektování práva na soukromí zakotveného v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, práva na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí ve smyslu čl. 7 a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.“¹⁵⁷

Následně ve stejném rozhodnutí uvádí, že důležitou skutečností pro přípustnost soukromě provedeného záznamu je, zdali je takto opatřený důkaz stěžejním. Existují-li spolu se záznamem jiné důkazy prokazující vinu obviněného, lze takto opatřený důkaz použít.¹⁵⁸ Toto stanovisko následně Nejvyšší soud několikrát ve svých usneseních potvrdil. Jedním z nich je např. usnesení ze dne 26. 1. 2022 sp. zn. 5 Tdo 3/2022, kde uvádí, že „*(..) významnou okolností v takových případech bude především to, zda je zmíněný důkaz v konkrétní věci osamocen při hodnocení otázky viny pachatele, anebo zda má soud k dispozici jiné důkazy, které výrazným způsobem nasvědčují důvodnosti obvinění a s nimiž je zvukový záznam v obsahové shodě. V daném trestním řízení je rozhodné, že zpochybňovaný zvukový záznam nebyl rozhodně stěžejním důkazním prostředkem, neboť soud prvního stupně měl evidentně k dispozici hned několik*

¹⁵⁵ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.243-246.

¹⁵⁶ GALOVCOVÁ, Ingrid. *Využitelnost informací z neúčinných důkazov*. In. Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jířího Herczega. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-349-0. s. 114.

¹⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 03.05.2007 sp. zn. 5 Tdo 459/2007.

¹⁵⁸ Tamtéž.

*dalších důkazních prostředků (zejména svědecké výpovědi), na nichž založil svůj výrok o vině.*¹⁵⁹

Za nepřipustný důkaz se považuje záznam, který byl obstarán na základě postupu orgánu činného v trestním řízení, jímž by se snažil obejít výše zmíněná ustanovení trestního řádu. Takovýmto postupem se rozumí např. požádání soukromé osoby, aby důkaz sama opatřila či poskytnutí technických prostředků. Důkaz takto získaný by byl absolutně neúčinný a nebylo by možné k němu v řízení přihlížet.¹⁶⁰

Ve svém usnesení ze dne 8. 10. 2007 se Ústavní soud vyjádřil, že při posuzování použitelnosti záznamu pořizovaného soukromou osobou se musí přihlížet také k povaze konkrétního trestného činu, pro který se vede trestní stíhání a také k obsahu záznamu, ve vztahu k trestnému činu, který má být objasněn. Následně pak potvrdil výše uvedené usnesení Nejvyššího soudu ČR tím, že je podstatné, zdali mimo záznam existují další důkazy, které jsou schopny objasnit danou trestnou činnost¹⁶¹

Další kritérium přípustnosti důkazu soukromou nahrávkou vyplývá z usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 143/06, které uvádí, že je důležité posuzovat nejen okolnosti, za kterých byla nahrávka pořizena, ale také význam chráněného zájmu, který je předmětem řízení a také možnosti, které měl účastník k dispozici pro získání informací jiným způsobem než způsobem porušujícím soukromí druhé osoby.¹⁶² V souvislosti s použitelností je dále nutné hodnotit jakými prostředky byl záznam opatřen, za jakých okolností (včetně doby a místa), proč a kým, za jakým účelem a z jakého důvodu.¹⁶³ Pokud by byl záznam nahrán se záměrem vyprovokovat obviněného k trestné činnosti a záznam následně použit v řízení k jeho usvědčení, soud by k takto získanému důkazu neměl přihlížet.¹⁶⁴

¹⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR – senát ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 5 Tdo 3/2022.

¹⁶⁰ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s.269.

¹⁶¹ ZAORALOVÁ, Petra a TIBITANZLOVÁ Alena. *K použitelnosti soukromých záznamů jako důkazu v trestním řízení*. Bulletin Advokacie, 2023, č. 9, s. 14-19 ISSN 1210-6348.

¹⁶² Usnesení Ústavního soudu - senát ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 143/06.

¹⁶³ ZAORALOVÁ, Petra a TIBITANZLOVÁ Alena. *K použitelnosti soukromých záznamů jako důkazu v trestním řízení*. Bulletin Advokacie, 2023, č. 9, s. 14-19 ISSN 1210-6348.

¹⁶⁴ Tamtéž.

Při posuzování přípustnosti důkazů soukromými nahrávkami je nutné aplikovat test proporcionality, který zahrnuje tři kroky – vhodnost, potřebnost a proporcionalita v modifikované formě. První krok v tomto případě bude naplněn tím, že připuštěním důkazu je sledován legitimní cíl ve smyslu objasnění trestné činnosti. Součástí druhého kroku je povinnost orgánů činných v trestním řízení zkoumat, jestli provedení důkazu pomocí záznamu je potřebným důkazním návrhem ve vztahu k základnímu právu. Důkaznímu návrhu stran bude vyhověno, pokud se bude jednat o nejšetrnější způsob zjištění informací směřující k objasnění trestné činnosti. Ve třetím kroku je pak zapotřebí zvážit a porovnat míru újmy mezi způsobeným zásahem do základního práva a dosažením cíle, ve smyslu objasnění trestné činnosti.¹⁶⁵ V rámci proporcionality je pak důležité brát také ohled na to, zda předmětem záznamu byla soukromá nebo veřejná událost, s čímž souvisí předpoklad dalšího rozšiřování záznamu. Půjde-li o soukromou událost, osoba v takové situaci nepředpokládá další rozšiřování a rozmnožování záznamu než jeho obvyklým způsobem. Dochází tak k zásahu daleko většímu do základního práva na soukromí než v případě nahrávání na veřejném místě.¹⁶⁶

6.3.3 Prostorové odposlechy

Dalším institutem, který umožňuje orgánům činným v trestním řízení pořizovat zvukové a obrazové záznamy, je sledování osob a věcí, které je zakotveno v § 158d trestního řádu. Jedná se o operativně pátrací prostředek, který je možné za stanovených podmínek použít jako důkaz v trestním řízení. Prostorový odposlech se povoluje na základě písemně odůvodněné žádosti, která obsahuje podezření na konkrétní trestnou činnost a údaje o osobách a věcech, které mají být sledovány. Aby bylo možné záznam získaný na základě prostorového odposlechu veřejných míst použít jako důkaz, je nutné k němu připojit protokol, který bude obsahovat dobu a místo sledování, druh prováděného záznamu a popis činností sledované osoby. Sledování je možné povolit maximálně na 6 měsíců a lze jej vždy nejvýše o 6 měsíců prodloužit. Jestliže věc nesnese odkladu, je možné provést sledování bez povolení státního zástupce,

¹⁶⁵ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s. 273.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 275.

policejní orgán je nicméně povinen o něj požádat, a do 48 hodin jej od státního zástupce dodatečně získat. Je zakázáno sledovat komunikaci mezi obviněným a jeho obhájcem.¹⁶⁷

Jako nepřijatelný důkaz je záznam považován, jestliže:

- odposlech nebyl proveden pro úmyslný trestný čin,
- absentuje povolení od státního zástupce či soudce,
- absentuje náležité odůvodnění (včetně doby trvání),
- aplikuje se postup podle § 158d odst. 3, přestože k zajištění údajů stanoví zákon jiný procesní režim,
- obsahuje nedostatečné odůvodnění týkající se místní příslušnosti.¹⁶⁸

Přestože tímto institutem dochází k zásahu do práva na soukromí stejnou mírou, jako u odposlechů podle § 88 trestního řádu, jsou podmínky pro jeho provedení vymezeny poněkud benevolentněji. Rozdíly lze spatřovat v tom, že ustanovení podle § 158d trestního řádu nestanovuje povinnost orgánů činným v trestním řízení po skončení sledování dotčenou osobu o tomto postupu informovat. Také absentuje požadavek proporcionality, jelikož je možné institut využít nikoliv pro závažnou trestnou činnost, ale pro úmyslný trestný čin. Povolení ve většině případech (výjimkou jsou případy podle § 158d odst. 3 trestního řádu) vydává na základě odůvodněné žádosti státní zástupce, nikoliv soudce, což znemožňuje soudu kontrolovat zákonnost povoleného odposlechu.¹⁶⁹ Právní úpravu obsaženou v trestním řádu v tomto případě považuji za nedostačující a nepřilíš konkrétní vzhledem k úpravě podle § 88 trestního řádu. Uvedené rozdíly by měly být podle mého názoru odstraněny a právní úprava o chybějící skutečnosti podle § 88 doplněna.

¹⁶⁷ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-395-7. s. 896-898.

¹⁶⁸ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s. 249-256.

¹⁶⁹ Tamtéž.

6.4 Vyšetření na polygrafu

Polygraf, někdy nazýván také jako detektor lži, funguje na základě principu, že každá lidská činnost je současně doprovázena city nebo emocemi, přičemž city se projevují v několika rovinách. V první rovině se projevují jako uvědomovaná nálada (např. radost, vztek), v druhé rovině se projevují jako pozorovatelné chování (např. držení těla, výraz tváře) a v poslední rovině se projevují jako fyziologické procesy, které probíhají nezávisle na vůli člověka (např. zrychlení tepu, tlukot srdce, pocení, dechová zástava nebo zrychlené dýchání). Polygraf je přístrojem, který registruje zmíněné reakce v třetí rovině. V praxi se využívají zejména tzv. čtyřkanálové polygrafy, které zaznamenávají tep, tlak, frekvenci dýchání a vodivost kůže.¹⁷⁰

Svou funkci polygraf plní až díky asociačním spojům. Pečlivě vytvořená sada otázek, umožňující odpověď ano-ne, působí jako podnět, který spouští (asociovanou) reakci, včetně již zmíněným fyziologických projevů. Sada otázek zahrnuje tzv. kritické otázky, které mohou vyvolat určitou reakci pouze u osoby, která ví více informací, než ve své výpovědi sama připouští. Lze si uvést příklad zavražděného muže střelnou zbraní. Vyšetřovatelé a pachatel logicky o způsobu usmrcení vědí, ostatní podezřelí však nikoliv. Proto otázky tázající se na způsob usmrcení zahrnují i tzv. kritickou otázku, která bude znít, zdali byl muž zavražděn střelnou zbraní. U pachatele na tuto otázku mohou vzniknout odlišné fyziologické reakce než na otázky týkající se jiných forem usmrcení (např. s použitím nože, tyče nebo dlažební kostky). Naopak u ostatních nevinných podezřelých bude fyziologická reakce na otázky o různých způsobech usmrcení stejná.¹⁷¹

¹⁷⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4. s. 400-401.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 402.

Použití polygrafu vyžaduje souhlas vyšetřované osoby, která svůj souhlas může vzít kdykoliv zpět. O způsobu jeho fungování musí být před vyšetřením poučena. V rámci České republiky se vyšetření provádí v žádoucích případech pouze v přípravném řízení ve fázi vyšetřování. Závěry z tohoto vyšetření mají pouze taktický význam, nikoliv důkazní.¹⁷² Vyšetření na detektoru lži tedy nemůže sloužit jako důkazní prostředek. Trestní řád tento postup žádným způsobem neupravuje, avšak k jeho použitelnosti se vyjádřila judikatura. Konkrétně Nejvyšší soud v roce 1992.

Jednalo se o případ, kdy krajský prokurátor v Brně podal u krajského soudu v Brně obžalobu proti panu J.R pro několik trestných činů, včetně trestného činu vraždy. Krajský soud podanou obžalobu předběžně projednal v neveřejném zasedání a usnesením rozhodl o vrácení věci prokurátorovi k doplnění, z důvodu doposud řádného neobjasnění věci. Soud požadoval, aby byly provedeny další doplňující úkony, včetně připojení výsledku vyšetření na tzv. detektoru lži.¹⁷³

Proti tomuto usnesení podal krajský prokurátor stížnost, ve které zpochybňuje důležitost soudem požadovaných úkonů. S přiložením výsledku z detektoru lži neměl problém, nicméně uvedl, že v dosavadní soudní praxi k tomuto výsledku nebylo přihlíženo jako k důkazu. Následně navrhl, aby usnesení o vrácení věci prokurátorovi bylo zrušeno a věc byla vrácena soudu prvního stupně.¹⁷⁴

Nejvyšší soud usnesení v napadené části přezkoumal, stejně tak i řízení, které mu předcházelo. Dospěl k závěru, že stížnost prokurátora je důvodná a k požadavku soudu na přiložení výsledků vyšetření na tzv. detektoru lži se vyjádřil takto „*Výsledky vyšetření na tzv. detektoru lži nelze použít v trestním řízení jako důkaz. Soud prvního stupně sice poukazuje na ustanovení § 89 odst.2 tr.ř., podle něhož za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. Toto ustanovení však neplatí bez výhrad, nehledě k tomu, že směšuje pojem důkaz a důkazní prostředek. (..) Podstatou vyšetření na tzv. detektoru lži je výslech*

¹⁷² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4. s. 403-404.

¹⁷³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 25.03.1992 sp. zn. 6 To 12/92.

¹⁷⁴ Tamtéž.

obviněného ke skutečnostem, které se více či méně týkají trestného činu. V trestním řízení lze však použít jen ty poznatky, které obviněný poskytl v souladu s ustanovením § 91 a násl.tr.řádu, což v případě vyšetření na tzv. detektoru lži splněno není.¹⁷⁵Tento názor následně potvrdil také například ve svém nálezu ze dne 21. 5 1996 sp. zn. I. ÚS 32/96.¹⁷⁶

V některých zemích, na rozdíl od České republiky, se vyšetření detektorem lži považuje za běžný postup, jehož výsledek lze následně jako důkaz využít. Mezi tyto země se řadí např. Izrael a Polsko. Mnoho zemí jej však stále odmítá a argumentuje údajnou nespolehlivostí této metody. S tímto tvrzením nelze úplně souhlasit, jelikož spolehlivost polygrafu se uvádí kolem 90 %, avšak je pravdou, že tato míra je dána pouze případy, ve kterých se polygraf vhodně využívá. Nelze ho např. využít při výslechu psychopatů nebo duševně nemocných osob, stejně tak u tzv. notorických lhářů spolehlivost klesá.¹⁷⁷

Vyšetření na detektoru lži doprovází mnoho sporných názorů. Nejvíce z nich se objevuje v souvislosti s jeho zásahem do intimních sfér lidského života. K tomuto názoru je třeba zmínit, že k pravidlům pro vytváření a kladení otázek patří také pravidlo zákazu otázek, které by směřovaly právě do těchto oblastí. Pokud by byly přesto položeny, má vyslychající právo na ně neodpovídat, nebo svůj souhlas s celým vyšetřením vzít zpět. Jako další námitka je uváděna délka probíhajícího vyšetření, která má negativní vliv na psychické rozpoložení vyšetřované osoby. S touto námitkou nelze souhlasit, jelikož vyšetření na detektoru lži trvá přibližně 150 až 180 minut, přičemž standardní výsledek může být někdy mnohokrát delší a vyčerpávající. Další nesouhlasný názor argumentuje tím, že při vyšetření dochází k zásahu do práva osoby svobodně se rozhodovat, které informace zamlčí, a které nikoliv. V tomto směru je třeba znova připomenout, že předpokladem pro provedení vyšetření je souhlas vyslychané osoby.¹⁷⁸

Povědomí o vyšetření na detektoru lži a jeho následné použití jako důkazu vzrostlo např. v souvislosti s případem zmizení Aničky Janatkové. Policie v této

¹⁷⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 25.03.1992 sp. zn. 6 To 12/92.

¹⁷⁶ Nález Ústavního soudu - senát ze dne 21.05.1996 sp. zn. I. ÚS 32/95.

¹⁷⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4. s. 402-403.

¹⁷⁸ KOHOUT, Josef a VRANÁ Jana. *Detektor lži – fyziodetekční vyšetření*. Bulletin Advokacie, 1995, č. 5, s. 23-34.

věci vyslechla na detektoru lži jediného a hlavního podezřelého Otakara T., jehož DNA se našla také na dívčině batohu. Podezřelý muž při každém výslechu měnil svou výpověď, přičemž následné vyšetření na detektoru lži ukázalo, že o zmizení dívky věděl více, než tvrdil.¹⁷⁹ Z údajně uniklých informací z policejního spisu ohledně onoho vyšetření na detektoru lži vyplynulo, že velmi neobvyklou tepovou reakci u podezřelého vyvolala otázka, která zněla „*Víte o tom, že před tím, než zmizela, měla Anička růžovou kšiltovku?*“ Podle detektivů právě toto vyšetření potvrdilo, že se jedná o pachatele.¹⁸⁰ Návrhu na vzetí do vazby však nebylo vyhověno z důvodu nedostatku přímých důkazů, policie tak podezřelého vyšetřovala na svobodě. Otakar T. byl po nálezů těla dívky, ke kterému došlo až po téměř půl roce, zadržen a obviněn z krádeže vloupáním. Po pitvě těla byl následně obviněn také z trestného činu vraždy a znásilnění. Po třech dnech pobytu ve vazbě však spáchal sebevraždu, čímž bylo trestní stíhání zastaveno a případ tak zůstal neobjasněn.¹⁸¹

¹⁷⁹ TRONÍČEK, Jakub. *Obviněný na detektoru sice lhal, ale přímý důkaz policie nemá*. Online. In: Novinky.cz. 2010. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-obvineny-na-detektoru-sice-lhal-ale-primy-dukaz-policie-nema-65110>. [cit. 2024-01-13].

¹⁸⁰ SLONKOVÁ, Sabina. *Svědectví z detektoru: Tak vypovídal podezřelý o Aničce*. Online. In: Aktuálně.cz. 2011. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/svedectvi-z-detektoru-tak-vypovidal-podezrely-o-anicce/r~i:article:687914/>. [cit. 2024-01-13].

¹⁸¹ *Vyšetřování vraždy Aničky je definitivně u konce*. Online. In: , Lidovky.cz a , ČTK. Lidovky.cz. 2011. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/vysetrovani-vrazdy-anicky-je-definitivne-u-konce.A110802_173935_In_domov_kim. [cit. 2024-01-13].

6.5 Pachová identifikace

Vyhledávání pachových stop z důvodu jejich neviditelnosti je velmi náročnou kriminalistickou činností, protože jejich přítomnost se na určitých místech předem pouze předpokládá. Pachová stopa na místě činu se odebírá kontaktem s pachovým snímačem a srovnávací materiál se získává kontaktem kůže podezřelého s pachovým snímačem. Pachová identifikace následně probíhá pomocí řádně vycvičeného služebního psa, který nasaje pach z pachové konzervy a z řady srovnávacích konzerv následně vybere jednu, která se s ní shoduje. Aby se zvýšila průkaznost identifikace, celý proces se zpravidla několikrát opakuje.¹⁸²

Postup pachové identifikace nebo její přípustnost jako důkazu trestní řád žádným způsobem neupravuje. K této problematice se však několikrát vyjádřil Ústavní soud ve svých rozhodnutích, ve kterých mimo jiné také stanovuje určitá pravidla pro její provádění a procesní použitelnost. Další standardy, podle kterých se identifikace provádí jsou pak uvedeny v pokynu policejního prezidenta č. 313/2017, o pachové identifikaci osob.¹⁸³

Přibližně do roku 1995 byl soudy zastáván názor, že pachové stopy je možné využít pouze jako operativně pátrací prostředek, který slouží k objasnění trestné činnosti, přesněji za účelem nasměrování dalšího vyšetřování. Naopak v tomto období zastávali zcela odlišný názor kriminalisté, kteří tvrdili, že důkaz provedený pachovou zkouškou může být důkazem usvědčujícím, přestože by byl důkazem jediným.¹⁸⁴ K pachové identifikaci se poté vyjádřil Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 4. 3. 1998, kde uvádí, že věrohodnost důkazu provedeného pachovou zkouškou nezpochybňuje, avšak jako nepřímý a podpůrný důkaz může přispět pouze k závěru, že se osoba v blíže neurčené době s největší pravděpodobností nacházela na místě činu. Nelze z něj ale bez pochybností a jednoznačně vyvodit, že právě ona osoba je pachatelem trestného činu.¹⁸⁵ Toto tvrzení Ústavní soud

¹⁸² VANTUCH, Pavel. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2008, č. 4, s. 106.

¹⁸³ HAVELKOVÁ, Renata, JIRÁSKO, Vojtěch. *Využití metody pachové identifikace v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2019, č. 9, s. 192-195.

¹⁸⁴ VANTUCH, Pavel. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2008, č. 4, s. 106.

¹⁸⁵ Nález Ústavního soudu - senát ze dne 04.03.1998 sp. zn. I. ÚS 394/97.

potvrdil např. ve svém pozdějším nálezu ze dne 15. února 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20.¹⁸⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že aby mohl důkaz přispět k usvědčení obžalovaného, musejí existovat jiné přímé důkazy dokazující jeho vinu nebo nepřímé důkazy o jeho vině. Sám jako takový nemůže postačovat k prokázání viny, tedy k zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností. Pokud by soud uznal obžalovaného vinným, pouze na základě tohoto důkazu, postupoval by při svém rozhodování pouze ze svého „přesvědčení o vině obžalovaného, které není doloženo nepřetržitým řetězcem důkazů o jeho vině.“ Tímto by došlo k porušení zásady presumpce nevinu a podle pravidla in dubio pro reo by mělo být rozhodnuto ve prospěch obžalovaného.¹⁸⁷ S tímto Vantuchovým závěrem, který mimo jiné převažuje také v judikatuře však nesouhlasí Mazák, který uvádí, že takový závěr by odporoval zásadě volného hodnocení důkazů, jelikož „pouze na základě volného hodnocení konkrétních důkazů v konkrétní věci může soud dospět k závěru, zda v konkrétním případě je dán zmíněný nepřetržitý řetězec důkazů, tedy zda je vina obžalovaného prokázána bez odůvodněných, rozumných pochybností. Soudům nelze v tomto směru dávat předem žádné směrnice, jak hodnotit důkazy jednotlivě i v jejich souhrnu.“¹⁸⁸

Provedení pachové zkoušky má povahu neodkladného a neopakovatelného úkonu, jelikož manipulací s pachovými konzervami se pach tzv. odvětrává a snižuje se tím hodnota prováděného úkonu. Jako neodkladný úkon se pachová zkouška provádí za účelem zahájení trestního stíhání, tedy v situaci, kdy vyšetřovatel nezná osobu, která má být obviněna, a právě pachovou zkouškou se snaží tuto osobu identifikovat.¹⁸⁹ Pokud je sejmutí srovnávací pachové stopy a následná identifikace prováděna po zahájení trestního stíhání, je nutné, aby úkonu byl přítomen obhájce či státní zástupce, za účelem zajištění alespoň minimálního dohledu nad provedením toho úkonu.¹⁹⁰

¹⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 15. února 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20.

¹⁸⁷ VANTUCH, Pavel. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2008, č. 4, s. 106.

¹⁸⁸ MAZÁK, Josef. *Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2009, č. 3, s. 70-75.

¹⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 3. 1998, sp. zn. I. ÚS 394/97.

¹⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15.

Údaje o vyhledání a sejmutí pachových stop musejí být součástí protokolu o ohledání místa činu. Stejně tak musí být vyhotoven protokol o odebrání srovnávacích vzorků od obviněného či podezřelého. Dříve podle výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství č. 10/95 bylo nezbytné pořídit o odběru srovnávacího materiálu protokol nebo úřední záznam.¹⁹¹ Ústavní soud však ve svém nálezu uvedl, že „*připouští-li citované výkladové stanovisko dokumentaci odběru srovnávací pachové stopy také jen úředním záznamem, hodnotí dnes Ústavní soud tento postup rezervovaně, a to tak, že by mělo zůstat jen u protokolu*“.¹⁹²

Možnost odebrat pachovou stopu lze dovodit z ustanovení § 114 odst. 2 trestního řádu, přičemž povaha odběru pachové stopy umožňuje odebrání osobou rozdílnou od lékaře nebo zdravotnického pracovníka.¹⁹³ Cílem sejmutí pachové stopy je získání objektivně existujících důkazů pro jejich následné forenzní vyšetření. Jeho provedení vyžaduje pouze strpení ze strany obviněného či podezřelého, nikoliv jejich aktivní jednání. Nelze tak k němu přihlížet jako k úkonu, prostřednictvím kterého by byl podezřelý nebo obviněný donucován k ústavně nepřijatelnému sebeobviňování. K zajištění součinnosti lze tudíž využít zákonných donucovacích prostředků.¹⁹⁴

O průběhu identifikace se vyhotovuje protokol, přičemž se doporučuje jej doplnit o obrazový záznam. Pro odstranění pochybností a ověření správnosti o provedení pachové identifikace, lze vyhotovit znalecký posudek z oboru odorologie nebo lze provést výslech osob, které se na úkonu podílely.¹⁹⁵

¹⁹¹ MAZÁK, Josef. *Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2009, č. 3, s. 70-75.

¹⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000.

¹⁹³ Nález Ústavního soudu - senát ze dne 04.03.1998 sp. zn. I. ÚS 394/97.

¹⁹⁴ Stanovisko Ústavní soudu - plénum ze dne 30.11.2010 sp. zn. Pl. ÚS - st. 30/10.

¹⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15.

Spolehlivost pachové zkoušky se zajišťuje dodržováním následujících pravidel:

- provedení zkoušky tzv. náhodné zajímavosti, aby nedošlo k ovlivnění výsledku úkonu existujícím zájmovým pachem pro psa,
- zkouška se opakuje za různého rozmístění pachových konzerv a s využitím jiného služebního psa,
- vyloučení přítomnosti psovoda i služebního psa při rozmisťování pachových konzerv (pes může vycítit, kterou konzervu psovod chce, aby pes označil),
- odstranění rušivých elementů při zkoušce např. přítomnost dalších osob,
- pachové konzervy, mimo zájmovou, musejí obsahovat pach osob stejného etnického původu.¹⁹⁶

Výsledek pachové zkoušky je nutné posuzovat v souvislosti s ostatními důkazy. Vzít v potaz, zdali byl zajištěn pouze jeden otisk pachové stopy, nebo se jich na místě činu či předmětu nacházelo více. Dále zhodnotit, kde a kdy byly nalezeny, kolik z nich se shoduje se srovnávacím materiálem, jaký byl mezi zajištěním stopy a provedením pachové zkoušky časový rozestup a další významné okolnosti.¹⁹⁷ Dále je třeba hodnotit, zdali kriminalistický technik a policejní psovod splňují kvalifikační nezbytnosti pro výkon identifikace, zdali služební pes absolvoval potřebný výcvik, případně jaká byla jeho úspěšnost v rámci předchozích pachových identifikací a zda je respektován požadavek na řádné sejmutí a uchování stop, aby nedošlo k jejich zaměnění či přenosu pachu.¹⁹⁸

¹⁹⁶ MAZÁK, Josef. *Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2009, č. 3, s. 70-75.

¹⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.s. 1336.

¹⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15.

7 Komparace se zahraniční právní úpravou

V rámci následujících kapitol bude popsáno, jakým způsobem na přípustnost důkazů v trestním řízení nahlíží jiné státy, konkrétně Spojené státy americké, kde je využíván angloamerický právní systém tzv. common law. a Spolková republika Německo, která je stejně jako Česká republika součástí kontinentálního práva. Následně bude provedena komparace s českou právní úpravou, přičemž jejím výsledkem bude vyvození možné inspirace pro právní úpravu problematiky přípustnosti důkazů v České republice.

7.1 Spojené státy americké

Většina vyspělých demokratických států uznává v trestním řízení existenci pravidel, podle kterých není možné využít důkazy v trestním řízení, jestliže nebyly opatřeny řádným způsobem. Ve Spojených státech amerických jsou tato vylučovací pravidla označována jako „Exclusionary Rules“. Vycházejí z interpretace čtvrtého dodatku americké Ústavy, který garantuje *„že právo každého občana na ochranu svobody osobní a domovní, písemností a majetku před neoprávněnými prohlídkami a zabavením nesmí být porušováno; nesmí být rovněž vydán žádný soudní příkaz, který by nebyl podložen odůvodněnými zjištěními, místopřísežným prohlášením nebo podložen jiným způsobem, a který by neobsahoval přesné určení místa, které má být prohledáno, přesný popis osob, které mají být vzaty do vazby, a přesný popis věcí, které mají být zabaveny“*.¹⁹⁹ V případě Mapp v. Ohio Nejvyšší soud rozšířil platnost čtvrtého dodatku také na řízení před soudy jednotlivých federálních států, když vyloučil použitelnost důkazů, které byly zajištěny během prohlídky, která byla podle čtvrtého dodatku protiústavní (neexistovala k ní důvodná příčina).²⁰⁰

Další vylučovací pravidlo stanovil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí v případě Miranda v. United States v souvislosti s pátým dodatkem Ústavy. Uvedl, že informace získané výslechem, je možné použít jako důkaz pouze v případě, že byl obviněný poučen o svém právu nevypovídat, a jeho výpovědi mohou být

¹⁹⁹ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s. 112-113.

²⁰⁰ Mapp v. Ohio, 367 US 643 (1961), dostupné také na - <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/367/643/>.

použity proti němu jako důkazní prostředek. Dále musí být poučen o právu na obhajobu, obhájce si může zvolit nebo mu bude ustanoven, těchto práv se může obviněný dobrovolně vzdát. Pokud dá obviněný najevo, že nechce ve výslechu pokračovat, nebo že se chce poradit se svým obhájcem, nelze mu následně klást další otázky.²⁰¹

Projevem tzv. „Exclusionary rule“ (pravidlo vylučující použití některých důkazů, které získaly orgány činné v trestním řízení nedovoleným způsobem, čímž je důkaz následně také vyloučen z dokazování) je také již zmíněná doktrína plodů z otráveného stromu.²⁰² Tento precedent byl poprvé použit v roce 1920 ve věci *Silverthorne Lumber Co. v. United States*. V souvislosti s vyšetřováním tohoto případu, jehož předmětem byly daňové úniky, byly nezákonným způsobem zabaveny dokumenty společnosti, které byly následně využity k dalšímu obstarání důkazů. Ty poté posloužily k předvolání společnosti a jejich pracovníků k soudu. Stěžovatelé u soudu napadli použitelnost takto získaných důkazů s odkazem na jejich práva podle čtvrtého dodatku Ústavy. Nejvyšší soud rozhodl ve prospěch stěžovatelů, čímž vznikla tzv. doktrína plodů z otráveného stromu.²⁰³ Z principu plodů z otráveného stromu však bylo od roku 1920 vyvozeno několik výjimek.

První výjimkou, kterou je nutné uvést, je tzv. „The Good-Faith Exception“. Tato výjimka umožňuje použití důkazů, jestliže byly získány policejními orgány v dobré víře. Lze uvést příklad prohlídky, která byla provedena na základě příkazu vydaného nezávislým soudem. Ukáže-li se později, že příkaz k provedení prohlídky je neplatný, nelze vyloučit použitelnost důkazů z něj získaných, jelikož důkazy byly obstarány na základě dobré víry policejního orgánu v zákonnost postupu.²⁰⁴

Druhou výjimkou je tzv. „Independent Source Doctrine“. Tato doktrína umožňuje použít důkaz, který policie získala z nezávislého zdroje, který není propojen s původním nezákonným důkazem. Jsou-li během nezákonné prohlídky

²⁰¹ *Mapp v. Ohio*, 367 US 643 (1961), dostupné také na <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/367/643/>.

²⁰² DRAŠTÍK, Antonín; FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní řád*. Komentář I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7. s. 877.

²⁰³ *Silverthorne Lumber Co., Inc. v. United States*, 251 U.S. 385 (1920), dostupné také na <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/251/385/>.

²⁰⁴ The Good-Faith Exception to Law Enforcement Search and Seizure Rules. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.justia.com/criminal/procedure/search-and-seizure-rules/the-good-faith-exception/>. [cit. 2024-02-19].

objeveny důkazy, které se následně objeví také při opakované prohlídce, avšak již provedené podle zákona, nezakládá to nepřipustnost takto získaných důkazů.²⁰⁵

Další výjimkou je tzv. „Inevitable Discovery Doctrine“, která umožňuje použití nezákonného důkazu, z toho důvodu, že v souvislosti s průběhem a stavem vyšetřování by stejně v souladu se zákonem byl opatřen.²⁰⁶

Předposlední výjimkou je tzv. „Impeachment Exception“, ta umožňuje využití nezákonně získaný důkaz, ve smyslu nesplnění požadavků vytyčených soudem v případě *Miranda v. United States*, ke zpochybnění věrohodnosti obhajoby obviněného.²⁰⁷

Poslední výjimkou je tzv. „Attenuation Doctrine“. Tato doktrína říká, že soud může připustit důkazy, když se prokáže, že nejsou v příčinné souvislosti s původně nezákonným důkazem. Tedy že nejsou jeho výsledkem. Výjimka byla formulována poprvé v případě *Won Sun v. United States*. Vyšetřovatelé v rámci tohoto případu zatkli obviněného bez důvodné příčiny. Obviněný byl následně propuštěn na kauci, avšak po několika dnech se na policejní stanici vrátil znovu, kde se k trestnému činu doznal. Jeho jednání bylo považováno za natolik vzdálené od nezákonného zatčení, že na něj byla vztáhnuta výjimka o oslabení pravidla vyloučení, což vedlo k připuštění jeho přiznání.²⁰⁸

Někteří odborníci dále navrhovali, aby byla doktrína omezena v případech, kdy je velká disproporce mezi závažností porušení Ústavy a závažností trestné činnosti. Jednalo by se o určitou obdobu teorie konfliktu zájmů, která se uplatňuje v českém právním systému. Toto omezení však nebylo praxí přijato.²⁰⁹

Zásadní rozdíl mezi soudním řízením v České republice a Spojených státech amerických lze spatřovat ve skutečnosti, že státní zástupce v řízení v USA neopatřuje důkazy ve prospěch obviněného, jeho úkol je opačný, tedy prokázat jeho vinu. Obhájce obviněného má pak za úkol předložit důkazy prokazující jeho

²⁰⁵ *Murray v. Spojené státy*, 487 US 533 (1988), dostupné také na <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/487/533/>.

²⁰⁶ NEUBAUER, David a FRADELLA, Henry. *America's Courts and the Criminal Justice System*. 13th Edition. Cengage Learning, 2018. ISBN 978-1337557894. s. 324.

²⁰⁷ *Harris v. New York*, 401 U.S. 222 (1971), dostupné také na <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/401/222/>.

²⁰⁸ NEUBAUER, David a FRADELLA, Henry. *America's Courts and the Criminal Justice System*. 13th Edition. Cengage Learning, 2018. ISBN 978-1337557894. s. 324.

²⁰⁹ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s. 15.

nevinu.²¹⁰ K nezákonnosti důkazu přihlíží soud pouze na základě podané námitky obhajobou, nikoliv z úřední povinnosti, jako je tomu v českém právním systému. Námitku obhajoba podává, jestliže důkaz považuje za irelevantní nebo nepřímý (tzv. „hearsay“).²¹¹ Námitka na nepřípustnost důkazů v českém právním systému existuje pouze v materiálním smyslu, nikoliv formálním. Tuto skutečnost nepovažuji za dostatečnou a domnívám se, že v této oblasti bychom se mohli nechat inspirovat právě USA, kde je umožněno podat námitku v tzv. předběžném slyšení, v určitých případech také v řízení před soudem. Soud následně musí návrh na vyloučení důkazu povinně přezkoumat.²¹²

V americkém trestním řízení je „hearsay“, tedy svědectví osoby, která nebyla přímým účastníkem události, považováno za důkaz nepřípustný. Tento zákaz vychází zejména z nemožnosti ověřit pravdivost takového tvrzení. Výjimkou z tohoto pravidla je například pokud osoba, která situaci přímo vnímala zemře, nebo je nezpůsobilá poskytnout výpověď.²¹³ Naopak v českém právním systému jsou tyto tzv. „výpovědi z doslechu“ v trestním řízení přípustné. Jsou považované za odvozené a nepřímé důkazy, jejichž věrohodnost je nutné hodnotit v souladu s dalšími získanými důkazy.²¹⁴

Stejně jako je tomu v České republice, také důkazy, které byly získány orgány činnými v trestním řízení za pomoci fyzického nátlaku, krutého zacházení či mučení, jsou v řízení nepřípustné. Stejně tvrzení platí také pro doznání obviněného, které bylo učiněno pod nátlakem policejního orgánu. Takto učiněné doznání není považováno za pravdivé a důvěryhodné.²¹⁵

Co se týče konkrétních důkazních prostředků a jejich přípustnosti v trestním řízení, lze se zaměřit na, v práci již popsané, polygraf a pachové stopy. V České republice jejich (ne)přípustnost vyvolává mnoho sporných názorů, proto by bylo

²¹⁰ NEUBAUER, David a FRADELLA, Henry. *America's Courts and the Criminal Justice System*. 13th Edition. Cengage Learning, 2018. ISBN 978-1337557894. s. 13-15.

²¹¹ Tamtéž, s. 397-398.

²¹² ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s. 81-82.

²¹³ NEUBAUER, David a FRADELLA, Henry. *America's Courts and the Criminal Justice System*. 13th Edition. Cengage Learning, 2018. ISBN 978-1337557894. s. 392.

²¹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1341.

²¹⁵ *Brown v. Mississippi*, 297 US 278 (1936), dostupné také na <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/297/278/>.

zajímavé se podívat, jak na to tuto problematiku nahlíží ve Spojených státech amerických.

Vyšetření polygrafem a jeho následné výsledky nejsou ve Spojených státech amerických obecně přípustným důkazem. Nejvyšší soud však otázku přípustnosti přenechává na soudech jednotlivých států, jehož důsledkem je velmi nejednotná rozličná soudní praxe. Některé státy výsledek polygrafického vyšetření jako důkaz nepřipouští (např. z důvodu velké sugesce poroty) některé ano, ale pouze za předpokladu, že s tím obhajoba a také obžaloba souhlasí.²¹⁶

Důkaz získaný pachovou zkouškou je v mnoha státech USA přípustný. Je však nutné, aby identifikace proběhla v souladu s pravidly, která americká soudní praxe vymezila. Mezi tato pravidla patří:

- požadavek na dostatečnou kvalifikaci psovoda,
- vhodný druh psa a absolvování odpovídajícího výcviku,
- spolehlivost psa (dřívější pozitivní výsledky),
- pes musí být použit na místě činu nebo musí být k dispozici sejmutá pachová stopa,
- stopa musí být poskytnuta v době, kdy je pes schopen ji rozlišit,
- stopa nesmí být kontaminovaná,
- musí se vzít v potaz všechny okolnosti, které provázely dobu mezi poskytnutím stopy psovi a následným ztotožněním.

Je nutné zmínit, že stejně jako je tomu v České republice, také na věrohodnost těchto důkazů není v USA nahlíženo jednoznačně²¹⁷

Vzhledem k rozličnému právnímu systému v USA a odlišnému přístupu k doktríně plodů z otráveného stromu si lze brát ze způsobu řešení problematiky nepřipustnosti důkazů pouze omezené množství inspirace. Pro českou právní úpravu by však mohla jít příkladem tzv. „Inevitable Discovery Doctrine“, podle které by byly v trestním řízení posuzovány odvozené důkazy od primárních neúčinných důkazů. Zakotvením tohoto pravidla do právního řádu by nedocházelo k vylučování věrohodných důkazů z dokazování, což považuji za spravedlivé.

²¹⁶ U.S. Department of Justice [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/archives/jm/criminal-resource-manual-262-polygraphs-introduction-trial>.

²¹⁷ ENSMINGER, John J. *Canine Tracking and Scent Identification: Factoring Science into the Threshold for Admissibility*. Online. In: SSRN. 2010. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1666490. [cit. 2024-02-20]. s. 8.

7.2 Spolková republika Německo

Jak bylo zmíněné v předchozí kapitole, také Spolková republika Německo uznává ve svém trestním řízení pravidla, podle kterých posuzuje přípustnost důkazů. Vylučovací pravidla dělí na ty, které jsou vyjádřeny v zákonné úpravě a na ty, které v ní uvedeny nejsou. V německé literatuře nalezneme vymezení tzv. „Beweisverbote“ tedy důkazních zákazů, které lze rozdělit na *zákazy provedení důkazů* a *zákazy využití důkazů*.

Zákazy provedení důkazů se následně ještě dělí na:

- zákaz vztahující se k dokazování určitých skutečností (např. státní tajemství),
- zákaz použití určitého důkazního prostředku (např. zákaz použití výpovědi svědka, který oprávněně odmítl vypovídat),
- zákaz použití určité metody v dokazování (např. zákaz použití hypnózy),
- relativní důkazní zákazy, ty se vyskytují v případech, kdy důkaz může provést pouze určitá specifická osoba (např. prohlídka těla lékařem).²¹⁸

Zákazy využití důkazů se vztahují na:

- důkazy zajištěné v souladu se zákonem, avšak jejich použití brání jiné překážky,
- důkazy zajištěné přes důkazní zákaz, přičemž jejich existenci a následné naložení s nimi, je třeba řešit. Přitom platí, stejně jako v České republice, že ne každé porušení důkazního zákazu způsobuje automaticky neúčinnost důkazu. Málo důležitá porušení jsou dodatečně zhojitelná.²¹⁹

²¹⁸ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s. 22-23.

²¹⁹ Tamtéž.

Právní úprava německého trestního řádu neobsahuje obecně platná pravidla, jak postupovat, jestliže byl důkazní zákaz porušen, čímž se bohužel shoduje s Českou republikou. Obecně lze říct, že výslovně trestní řád nepřipustnost důkazů upravuje velmi stroze. V § 136a Strafprozessordnung (dále jen StPO) najdeme vymezení metod, které jsou zakázané v souvislosti s výslechem obviněného, obsahuje metody jako např. mučení, klamání, vyhrožování, fyzické zásahy, vystavení únavě nebo použití opatření zhoršující paměť obviněného.²²⁰ Výpověď získána za použití těchto metod, je nepřipustná, přestože by s takovým postupem obviněný souhlasil. Přičemž totéž platí při výslechu svědka.²²¹ V českém trestním procesu jsou tyto metody srozumitelně vyjádřeny judikaturou, přesto se domnívám, že by si z tohoto ustanovení mohla vzít česká legislativa inspiraci. Zahrnutím explicitního zákazu využívání těchto metod do ustanovení týkajících se výslechu obviněného, popř. také výslechu svědka, by mohlo odradit orgány činné v trestním řízení od používání takovýchto postupů.

Následně jsou teorií a judikaturou vylučovací pravidla rozlišována na další dvě kategorie. První kategorií jsou *nezávislá (absolutní) vylučovací pravidla* („selbständige Beweisverwertungsverbote“), které obecně vedou k přísnému vyloučení důkazu. Tato kategorie pravidel je aktivována bez ohledu na míru porušení procesních pravidel. Jedná se především o porušení práv garantovaných na ústavní úrovni jako např. právo na nedotknutelnost obydlí, práva na soukromí atd. Druhou kategorií jsou *závislá vylučovací pravidla* („unselbständige Beweisverwertungsverbote“), která jsou aktivována, jestliže dojde k závažnému porušení pravidel upravujících opatřování důkazů. Zahrnují *absolutní vylučovací pravidla*, která automaticky důkaz vylučují a *relativní vylučovací pravidla*, kdy soudce uplatňuje zásadu proporcionality a zvažuje důvody pro a proti vyloučení

²²⁰ § 136a Strafprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. April 1987 (BGBl. I S. 1074, 1319), die zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 26. Juli 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 203) geändert worden ist.

²²¹ § 69 odst. 3 Strafprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. April 1987 (BGBl. I S. 1074, 1319), die zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 26. Juli 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 203) geändert worden ist.

důkazu. Je tedy na posouzení soudu v konkrétní věci, jestli nezákonně získaný důkaz spustí tzv. vylučovací pravidlo nebo ne.²²²

Jelikož se podmínkami vyloučení důkazu nezabývá zákonná úprava, byly vymezeny akademickou sférou a judikaturou dva relevantní přístupy pro vyloučení důkazu. První přístup se nazývá doktrínou „clean hands“. Tato doktrína upravuje vyloučení důkazů takových, které by porušovaly procesní práva obviněného.²²³ Příkladem potvrzující toto pravidlo může být rozsudek BGHSt 38, 372, kdy soud prohlásil výpověď obviněného za nepoužitelnou z důvodu odepření práva na konzultaci s jeho obhájcem.²²⁴ Druhý přístup je ústavněprávním přístupem, zajišťuje ochranu práva na soukromí, a jakékoliv porušení tohoto práva za účelem získání důkazu se nepřipouští.²²⁵

V rámci prvního přístupu „clean hands“ jsou zvažovány tři teorie, přičemž současná judikatura kombinuje prvky teorie první spolu s variacemi teorie druhé.

První teorií je tzv. „vyvažovací přístup“ („Abwägungstheorie“). V podstatě se jedná o teorii konfliktu zájmů, kdy soud posuzuje závažnost porušení procesních pravidel ve vztahu k veřejnému zájmu na potrestání pachatele a zájmům osoby, která byla poškozena trestným činem. Nezákonně získané důkazy budou vyloučeny pouze v případě, že veřejný zájem na potrestání pachatele nebo zájmy poškozeného převýší nad zájmy obviněného. Tedy pokud je zájem na potrestání pachatele větší než závažnost trestné činnosti. Soud při rozhodování bere v potaz závažnost pochybení policie, důležitost narušeného zájmu, závažnost trestného činu a relevanci důkazů pro objasnění trestné činnosti.²²⁶

²²² GLESS, Sabine. Germany: Balancing Truth Against Protected Constitutional Interests. In: THAMAN, C. Stephen. *Exclusionary Rules in Comparative Law*. New York: Springer, 2013. ISBN 978-94-007-5347-1. s.115-118.

²²³ Tamtéž. s. 120.

²²⁴ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 27. 10. 1992, sp. zn. BGHSt 38, 372, dostupné také na <https://www.hrr-strafrecht.de/hrr/4/92/4-126-92.php>.

²²⁵ GLESS, Sabine. Germany: Balancing Truth Against Protected Constitutional Interests. In: THAMAN, C. Stephen. *Exclusionary Rules in Comparative Law*. New York: Springer, 2013. ISBN 978-94-007-5347-1. s. 120.

²²⁶ Tamtéž, s. 119.

Druhým přístupem je tzv. „teorie ochranného účelu“ („Schutzzwecktheorie“), která je protipólem prvního „vyvažovacího přístupu“. Tento říká, že jestliže byl při opatření důkazu porušen zákon, neměl by být v trestním řízení přípustný, nehledě na to, k jak závažnému porušení došlo.²²⁷

Třetí přístup je označován jako „teorie práva na kontrolu informací“ („Lehre von den Informationsbeherrschungsrechten“). Tato teorie se zaměřuje na použitelnost důkazu, který byl získán porušením práva na soukromí. Jedná se především o právo obviněného uchovávat důvěrné informace v soukromí.²²⁸

Působnost vylučovacích pravidel je v německém trestním procesu limitováno tzv. teorií právního okrsku. Podle této teorie se zkoumá, zdali se porušení procesních pravidel a důkazních zákazů dotklo zásadním způsobem právního okrsku obviněného nebo zda má pro něj jen nepodstatný vliv. Při posuzování vlivu zásahu je nutné přihlédnout k tomu, čím je důkazní zákaz odůvodněn a v čí prospěch byl vysloven.²²⁹

Jak již bylo zmíněno, doktrínu plodu z otráveného stromu Německo odmítá. Uplatňuje se zde tedy odmítavý přístup spolu s tzv. „hypotetickým přezkoumáním“, což je určitá obdoba americké výjimky z doktríny nazvané „Inevitable Discovery Doctrine“. Německé soudy tak v každém konkrétním případě posuzují, jak by se vyšetřování vyvíjelo, pokud by nedošlo k porušení zákona, konkrétně, zdali by byl důkaz získán legálním způsobem.

V souvislosti s výsledkem obviněného platí, stejně jako v českém trestním řízení, že obviněný nemůže být ke své výpovědi donucován, což je judikaturou vyvozováno z § 136 StPO a z ústavně garantovaného práva na ochranu lidské důstojnosti. Zákaz donucování obviněného k výpovědi potvrdil také zemský soud v případě Gäfgen proti Německu, kdy rozhodl, že doznání obviněného je nepřípustné, jelikož bylo získáno za pohrůžkou mučení. Ostatní důkazy, plynoucí z tohoto doznání (které poskytovaly mimo jiné informace o místě ukrytí mrtvoly) však zemský soud shledal přípustnými. Argumentoval, že vzhledem k právním

²²⁷ GLESS, Sabine. Germany: Balancing Truth Against Protected Constitutional Interests. In: THAMAN, C. Stephen. *Exclusionary Rules in Comparative Law*. New York: Springer, 2013. ISBN 978-94-007-5347-1. s. 120.

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s. 124-125

zájmům, kdy na jedné straně stála závažnost zásahu do základního práva obviněného (pohrůžka násilí) a na druhé straně závažnost objasňované trestné činnosti (vražda malého dítěte) by shledání nepřipustnosti důkazů odvozených z donuceného doznání bylo nepřiměřené. Důkazy však byly hodnoceny pouze jako podpůrné.²³⁰ Z § 136 StPO také vyplývá povinnosti orgánů činných v trestním řízení poučit obviněného o jeho právech a povinnostech. Výpověď získána bez předchozího poučení obviněného může sloužit pouze jako podpůrný důkazní materiál, za účelem vyhledání dalších důkazů.²³¹

Rozdíl mezi německou a českou právní úpravou, lze spatřovat v oblasti upravující výslech svědka. Německý trestní řád postrádá samostatné vymezení zákazu výslechu. Tuto absenci odůvodňuje tím, že předpokládá, že osoby z povahy své profese o právu nevypovídat vědí, a není tak nutné je o něm poučovat. Nastane-li situace, kdy má svědčící osoba vůči obviněnému povinnost mlčenlivosti a bez jejího zproštění se rozhodne vypovídat, není výpověď získána takovýmto způsobem neúčinná. Přípustné jsou v německém trestním procesu také výpovědi policistů zasahujících na místě činu²³² a také svědectví z doslechu („hearsay“).²³³

Co se týče odposlechů, tedy zásahu do práva na soukromí, vychází německá nauka i judikatura z teorie, která říká, že pokud se jedná o nahrávky soukromé, jejichž obsahem jsou intimní soukromé informace, je tento záznam absolutně nepřipustným důkazem. Výjimkou z nepřipustnosti je, pokud s použitím záznamu jako důkazu souhlasí obviněný. Jedná-li se o odposlech, který neobsahuje údaje z intimní sféry života, uplatňuje soud tzv. teorii konfliktu zájmů.²³⁴

²³⁰ HERCZEG, Jiří. K německé a švýcarské úpravě zákazu použitelnosti nezákonně získaných důkazů. Online. *PRÁVNÍK*. 2017, roč. 156, č. 10, s. 884–893. ISSN 0231-6625. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2017/10/5.Herczeg_10_2017.pdf. [cit. 2024-02-25].

²³¹ GLESS, Sabine. Germany: Balancing Truth Against Protected Constitutional Interests. In: THAMAN, C. Stephen. *Exclusionary Rules in Comparative Law*. New York: Springer, 2013. ISBN 978-94-007-5347-1. s. 129.

²³² NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s. 24.

²³³ Srov. PRADEL, Jean. *Droit pénal comparé*. 2e éd. Paris: Dalloz, 2002. Précis Dalloz. Droit privé. ISBN 2-247-04110-8, s. 451 In ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0. s. 120.

²³⁴ NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. s. 26.

Využití vyšetření na polygrafu jako důkazu je v Německu stejně jako v České republice zakázáno. Nejvyšší spolkový soud v roce 1954 dokonce zakázal využívání polygrafu jako prostředek pro objasňování trestné činnosti. Toto tvrzení zdůvodnil tím, že při jeho použití dochází k porušení ústavně zaručeného práva na svobodu rozhodování. Tento verdikt vyvolal značné diskuze. V roce 1998 se však touto otázkou soud zabýval znova, dříve vyslovený zákaz zrušil, čímž opět povolil využití polygrafu policejními orgány při objasňování trestné činnosti.²³⁵

Využití pachových stop k identifikaci je v Německu přípustné. K této problematice se vyjádřil dne 13. 12. 2012 ve svém rozsudku Zemský soud Norimberk-Fürth. Podle něj je možné využít výsledky operací za použití psů jako samostatný důkazní prostředek pro potvrzení přítomnosti podezřelého na místě činu najisto, za předpokladu splnění následujících podmínek. Především je nutné, aby psi, kteří budou využíváni, absolvovali příslušnou policejní zkoušku způsobilosti. Pachová stopa musí náležet konkrétní osobě a srovnávací stopy musejí být zajištěny bezprostředně z těla osoby (průběh musí být zadokumentován v protokolu). Dva řádně vycvičení psi musejí najít (nezávisle na sobě) tu samou stopu, bez účasti příslušného psovoda, přičemž pouze při shodném výsledku je dosažena potřebná objektivita. Poslední podmínkou je filmová dokumentace využití psa tak, aby bylo možné dodatečně provést důkaz v řízení před soudem za účasti znalce.²³⁶

Jelikož ve Spolkové republice Německo, stejně jako v České republice, panuje kontinentální právní systém, je problematika posuzování přípustnosti důkazů poměrně podobná. Také zde jsou pravidla a podmínky nepřípustnosti důkazů dovozovány z velké míry judikaturou a naukou. Právní úprava, která by vymezovala nepřípustnost získaného důkazu je velmi strohá, resp. obsahuje pouze jedno vylučovací pravidlo obsažené v § 136a StPO. Přesto se domnívám, že se jedná o ustanovení, které by se mohlo promítnout také do české právní úpravy.

²³⁵ SEITERLE, Stefan. *Legal admissibility of suitable fMRI based lie detection evidence in German criminal courts*. Online. In: TECHNOLOGIES ON THE STAND LEGAL AND ETHICAL QUESTIONS IN NEUROSCIENCE AND ROBOTICS. 2011. Dostupné z: https://pure.uvt.nl/ws/portalfiles/portal/1328301/Berg_Technologies_on_the_stand_110509_publication_embargo_1_v.pdf#page=71. s. 70-77. [cit. 2024-02-21].

²³⁶ LG Nuremberg-Fürth, rozsudek ze dne 13. prosince 2012 - 13 KLS 372 Js 9454/12, dostupné také na <https://openjur.de/u/639525.html>.

8 Návrh nového trestního řádu

Z výše uvedených skutečností a nastínění problematiky lze vyvodit, že právní úprava nepřipustnosti důkazů je v České republice nedostatečná. Orgány činné v trestním řízení tak musejí vycházet z pravidel vyvozovaných judikaturou, která nemusí být ve všech případech přehledná a jednoznačná. K tomuto problému přihlížel také návrh nového trestního řádu, který byl připraven a projednán Komisí pro nový trestní řád ustanovenou Ministerstvem spravedlnosti. Diskutován byl následně také na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, prostřednictvím tzv. Rekodifikačních čtvrtků. Přestože se proti tomuto návrhu v dubnu v roce 2023 postavily odmítavě ústavněprávní výbory Poslanecké sněmovny i Senátu a návrh tedy nebyl vládě předložen, považuji za zajímavé zmínit jeho znění, které se může promítnout v připravované novele trestního řádu.

Součástí návrhu byla právě také přesnější úprava přípustnosti důkazů, která se diskutovala v rámci přednášky dne 15. 12. 2022, vedené na téma *dokazování*. Pozváni byli Prof. JUDr. Jan Musil, CSc., Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D. JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Součástí návrhu byla mimo jiné pozměněná úprava zásady volného hodnocení důkazů, která v souvislosti s posuzováním použitelnosti důkazů hraje zásadní roli. Podle Musila je důležité, aby v novém znění trestního řádu byla upravena tak, jak ji vymezuje nauka. Tedy, že orgány činné v trestním řízení nemají stanoveny zákonem, jaké množství důkazů je potřeba k prokázání potřebných skutečností, ani jaké důkazní prostředky lze použít. Stejně tak nejsou předem stanoveny kritéria pravdivosti jednotlivých důkazů, ani jak má být hodnocena důkazní síla jednotlivých důkazů.²³⁷ S touto úpravou naprosto souhlasím. Toto znění zásady bylo již dříve v práci uvedeno, protože jej sama považuji za vyčerpávající a výstižné, na rozdíl od nynější úpravy uvedené v § 2 odst. 6 trestního řádu.

²³⁷ „REKODIFIKAČNÍ ČTVRTKY“ aneb nad návrhem nového trestního řádu. Online. In: <https://www.rekodifikacnictvrky.cz/>. 2023. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-15-12-2022-717.html?action=c81bc70a>. [cit. 2024-02-25].

V návrhu bylo také uvedeno, že by mělo dojít k rozlišení pojmu důkaz, důkazní prostředek a pramen důkazu. Osobně si myslím, že obsah těchto pojmů je v teorii i praxi ustálený a chápáný stejným způsobem, tudíž toto vymezení považuji za praktické, nikoliv nezbytné.

Oceňuji zachování demonstrativního výčtu důkazních prostředků. Takto formulovaná úprava je pružná a umožňuje pronikání nových vědeckých poznatků do procesu dokazování. Demonstrativní výčet byl nově doplněn o provedení pachové zkoušky, která je jako důkazní prostředek v praxi často využívána. Tuto změnu hodnotím velmi kladně. Jedná se totiž o důkazní prostředek, který je rozsáhle diskutovaný a sporný, přičemž výslovným upravením a povolením v zákoně by vzniklo jednoznačné pravidlo jeho použitelnosti. Na druhou stranu postrádám v návrhu jakékoliv přesnější vymezení způsobu, jak pachovou zkoušku provádět. *De lege ferenda* bych tedy uvítala zařazení pachové zkoušky mezi zvláštní způsoby dokazování, kde by v rámci samostatného paragrafu byl upraven její postup a podstatné náležitosti jejího provedení.

Přípustnost důkazů byla následně v návrhu trestního řádu výslovně upravena v § 2 takto:

(1) Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k náležitému objasnění věci, není-li to vyloučeno pro nezákonnost nebo nepřípustnost důkazu.

(2) Jako důkaz nesmí být v trestním řízení použit poznatek získaný na základě pramene důkazu nebo důkazního prostředku, za účelem jehož opatření nebo při jehož provádění byla osoba, vůči které úkon směřoval, vystavena

a) mučení nebo jinému nelidskému a krutému zacházení,

b) nezákonnému použití násilí nebo vyhrožování, nebo

c) jinému nedovolenému ovlivnění, zejména nedovoleným příslibům, uvádění klamavých a nepravdivých informací nebo použití omamných a psychotropních prostředků způsobilých ovlivnit schopnost jejího myšlení nebo její svobodnou vůli.

(3) Jako důkaz nesmí být v trestním řízení použit ani poznatek získaný na základě pramene důkazu nebo důkazního prostředku, za účelem jehož opatření nebo při jehož provádění byl porušen zákaz donucování k sebeobviňování osoby, vůči které úkon směřoval.

(4) Důkaz získaný způsobem uvedeným v odstavcích 2 a 3 nesmí být v trestním řízení použit, s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě,

kteřá takový nedovolený způsob k získání důkazu použila, nebo pokud z něj vyplývají poznatky svědčící o nevině obviněného a vada nemá vliv na pravdivost a věrohodnost důkazu. ²³⁸

Podle Šámala v tomto paragrafu chybí ustanovení, které by obsahovalo obecnou právní úpravu nepřipustnosti důkazů. Uvádí, že by výše zmíněné znění doplnil o ustanovení, které by vypadalo následovně:

- *„důkaz získaný při hrubém podstatném porušení zákona, které nelze v dalším řízení odstranit, zakládá absolutní neúčinnost důkazu a je nepoužitelný v celém dalším řízení,*
- *důkaz získaný podstatným hrubým porušením zákona, které je možné v dalším řízení odstranit, nelze použít do doby, než to bude odstraněno, pak je možné jej použít.“*

Bez této úpravy podle něj není možné dovozovat nepoužitelnost jiných důkazů, jako například důkaz získaný výsledkem svědka bez poučení o právu nevypovídat a zákazu výslechu nebo výslech obviněného bez obhájce, přestože jde o případ nutné obhajoby.²³⁹ Podle mého názoru s tímto tvrzením nelze nesouhlasit. Obecná právní úprava by upravovala případy komplexně, nikoliv pouze podle taxativního výčtu vylučovacích norem podle § e2 odst. 2 a současně by mohla reagovat na případy přípustnosti důkazů, které v trestním řízení zatím nebyly řešeny.

V návrhu postrádám také ustanovení, které by nějakým způsobem upravovalo problematiku přípustnosti důkazů odvozených od důkazů neúčinných. Odvozený důkaz neobsahuje vadu, kterou je stížen důkaz primární, tudíž nelze postupovat podle ustanovení, které by upravovalo nepřipustnost důkazů primárních. V tomto smyslu si lze brát inspiraci z amerického vylučovacího pravidla „Inevitable Discovery Doctrine“. Podle této doktríny se posuzuje, zdali by byl důkaz získaný v průběhu vyšetřování bez toho, aniž by byl odvozen z důkazu primárního. *De lege ferenda* bych také navrhovala, aby byla do právní úpravy zakomponovaná nutnost

²³⁸ *Nový trestní řád (stav k 14. 10. 2022)*. Online. In: Justice.cz. 2022. Dostupné z: <https://justice.cz/en/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [cit. 2024-02-25].

²³⁹ *„REKODIFIKAČNÍ ČTVRTKY“ aneb nad návrhem nového trestního řádu*. Online. In: <https://www.rekodifikacnictvrky.cz/>. 2023. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-15-12-2022-717.html?action=c81bc70a>. [cit. 2024-02-25].

zvážení závažnosti trestného činu a závažnost procesní vady primárního důkazu pro následné posouzení nepřipustnosti odvozeného důkazu.

Chystaná novela trestního řádu by měla převzít některé změny uvedené v návrhu nového trestního řádu, které to budou je však stále neznámé. Lze tedy pouze doufat, že onou oblastí podléhající změně bude právě oblast přípustnosti důkazů, v rámci které se dočkáme pozitivních změn.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo především poskytnout náhled a učinit analýzu právní úpravy, trestněprávní teorie a judikatury, zabývající se problematikou nepřipustnosti důkazů v trestním řízení. Po provedení analýzy lze konstatovat, že problematika nepřipustnosti důkazů v trestním řízení je nedostatečně právně upravena. Trestní řád kromě jedné vylučovací klauzule obsažené v § 89 odst. 3, neupravuje, za jakých podmínek je považován důkaz za nepřipustný. Pravidla a předpoklady nepřipustnosti jsou tak vyvozovány z obsáhlé judikatury soudů, která však není ve všech případech jednotná a přehledná. Otázku, zdali bude daný důkaz připustný či nikoliv zodpovídá konkrétní soud v konkrétní věci na základě zásady volného hodnocení důkazů, teorie konfliktu zájmů a testu proporcionality. Na totožné otázky tak může každý soud nahlížet různým způsobem, čímž vznikají nesjednocené názory. Příkladem můžeme uvést judikaturu týkající se připustnosti výpovědi orgánu činného v trestním řízení zasahujícího na místě činu.

Lepší přehlednost v problematice by mohla poskytnou obecná právní úprava nepřipustnosti důkazů v trestním řádu, která by alespoň vymezovala mantinely pro hodnocení vzniklých vad a jejich následků, případně možnosti, jak vady odstranit. Tato úprava by měla za následek zvýšení právní jistoty, ochrany práv osob, jež se řízení dotýká a zajišťovala by spravedlivější proces.

Dalším cílem práce bylo vymezit jednotlivé podmínky nepřipustnosti vybraných důkazních prostředků a uvést rozdílné přístupy k doktríně plodů z otráveného stromu. Vzhledem k rozsáhlosti dané problematiky, jsem se věnovala pouze některým, podle mého názoru zajímavým důkazním prostředkům, u kterých se mi zamýšlený cíl podařilo naplnit. Rozdílné názory a přístupy k doktríně plodů z otráveného stromu jsou v práci výstižně obsaženy, přičemž se toto téma následně promítá do kapitol, ve kterých je popisován způsob řešení nepřipustnosti důkazů v zahraničí. Po provedení analýzy doktríny plodů z otráveného stromu se domnívám, že také problematika posuzování připustnosti důkazů odvozených od důkazů neúčinných by si zasloužila samostatnou právní úpravu. Nelze totiž postupovat podle právní úpravy vztahující se k primárním neúčinným důkazům, jelikož odvozené důkazy neobsahují vadu zakládající

neúčinnost důkazu primárního. Přístup České republiky k doktríně plodů z otráveného stromu je rozdílný než ve Spojených státech amerických, kde je doktrína plně přijímána. Nicméně i přes tento rozdíl může pro českou právní úpravu představovat inspiraci americké vylučovací pravidlo tzv. „Inevitable Discovery Doctrine“, podle které je odvozený důkaz považován za přípustný, jestliže se prokáže, že by byl zajištěn bez návaznosti na důkaz primární. Jistá obdoba tohoto pravidla se také uplatňuje ve Spolkové republice Německo.

Právní úprava nepřipustnosti důkazů ve Spojených státech amerických a Spolkové republice Německo nenabízí příliš mnoho inspirace, především z důvodu její nedostatečnosti. Přesto je možné najít, a v práci jsou také nastíněny, určité oblasti řešení problematiky, ve kterých lze inspiraci pro budoucí právní úpravu spatřovat. Nicméně je třeba zdůraznit, že stejně jako je tomu v České republice, tak i v těchto zemích je nepřipustnost důkazů regulována především judikaturou.

Osobně hodnotím problematiku nepřipustnosti důkazů za velmi složitou a obsáhlou. Jedná se o téma, která si zasluhuje rozsáhlejší zkoumání a pozornost, nejen ze strany právníků, ale také zákonodárců. S odkazem na návrh nového trestního řádu, lze poznamenat, že určitou pozornost problematika již získala, nicméně se jedná o návrh, který nebyl vládě předložen ke schválení. Rekodifikaci trestního řádu by měla nahradit jeho novela, která by měla převzít některé oblasti v návrhu obsažené. Zda-li touto oblastí bude právě nepřipustnost důkazů je zatím otázkou.

Seznam použité literatury

Monografie

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4.

DRAŠTÍK, Antonín; FENYK, Jaroslav a kolektiv. *Trestní řád. Komentář I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.

GALOVCOVÁ, Ingrid. *Využitelnost informací z neúčinných důkazov*. In. Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jířího Herczega. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-349-0.

GLESS, Sabine. Germany: Balancing Truth Against Protected Constitutional Interests. In: THAMAN, C. Stephen. *Exclusionary Rules in Comparative Law*. New York: Springer, 2013. ISBN 978-94-007-5347-1.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-395-7.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1.1. 2022. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0.

NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1.

NEUBAUER, David a FRADELLA, Henry. *America's Courts and the Criminal Justice System*. 13th Edition. Cengage Learning, 2018. ISBN 978-1337557894.

ŠÁMAL, Pavel. a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck 2008. ISBN 978-80-7400-043-0.

ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád - komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČTA, Josef; FRYŠTÁK, Marek a VĚRA, Kalvodová. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4.

TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Použitelnost nezákonných důkazů*. In. Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jířího Herczega. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-349-0.

ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-310-0.

Právní předpisy

Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících).

Strafprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. April 1987 (BGBl. I S. 1074, 1319), die zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 26. Juli 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 203) geändert worden ist.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 143/1988 Sb., o Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

Zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky.

Soudní judikatura

Brown v. Mississippi, 297 US 278 (1936), dostupné také na <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/297/278/>.

Harris v. New York, 401 U.S. 222 (1971), dostupné také na <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/401/222/>.

LG Nuremberg-Fürth, rozsudek ze dne 13. prosince 2012 - 13 KLS 372 Js 9454/12, dostupné také na <https://openjur.de/u/639525.html>.

Mapp v. Ohio, 367 US 643 (1961), dostupné také na - <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/367/643/>.

Murray v. Spojené státy, 487 US 533 (1988), dostupné také na <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/487/533/>.

Nález ÚS č. 163/2010 Sb., ve věci návrhu na zrušení ustanovení § 74 odst. 2 věty druhé části za středníkem zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Nález Ústavního soudu - senát ze dne 03.11.2004 sp. zn. II. ÚS 268/03.

Nález Ústavního soudu - senát ze dne 04.03.1998 sp. zn. I. ÚS 394/97.

Nález Ústavního soudu - senát ze dne 04.06.1998 sp. zn. III. ÚS 398/97.

Nález Ústavního soudu - senát ze dne 08.03.2012 sp. zn. III. ÚS 2260/10 – 2.

Nález Ústavního soudu - senát ze dne 21.05.1996 sp. zn. I. ÚS 32/95.

Nález Ústavního soudu - senát ze dne 23.05.2007 sp. zn. II. ÚS 615/06 – 1.

Nález Ústavního soudu - senát ze dne 27.04.1994 sp. zn. II. ÚS 6/93.

Nález Ústavního soudu ČR - senát ze dne 03.03.2005 sp. zn. III. ÚS 501/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 15. února 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20.

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000.

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 3. 1998, sp. zn. I. ÚS 394/97.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 7. 1999 ve věci Selmouni proti Francii č. 25803/94.

Rozhodnutí Nejvyšší soudu ČR - senát ze dne 25.03.1992 sp. zn. 6 To 12/92.

Rozhodnutí Nejvyššího soud ČR - senát ze dne 15.05.1963 sp. zn. Tzv. 8/63.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 03.06.1983 sp. zn. 5 Tz 14/83.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 12.04.1984 sp. zn. 3 Tz 8/84.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 14.11.1991 sp. zn. 3 Tz 62/91.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 15.02.1980 sp. zn. 11 To 62/79.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 16.11.1976 sp. zn. 4 Tz 23/76.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 22.03.1966 sp. zn. 4 Tz 15/66.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 25.06.1968 sp. zn. 11 Tz 29/68.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 28. 1. 1971 sp. zn. 3 Tz 127/70.

Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 27. 10. 1992, sp. zn. BGHSt 38, 372, dostupné také na <https://www.hrr-strafrecht.de/hrr/4/92/4-126-92.php>.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 30.03.1994 sp. zn. 1 To 44/94.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. července 1988 ve věci *Schenk proti Švýcarsku*, č. 10862/84.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. dubna 1968, sp. zn. 7 Tz 11/68.

Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 10. 6. 1988 sp. zn. 8 Tz 44/88.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2017 sp. zn. 6 Tz 3/2017.

Silverthorne Lumber Co., Inc. v. United States, 251 U.S. 385 (1920), Dostupné také na <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/251/385/>.

Stanovisko Ústavní soudu - plénium ze dne 30.11.2010 sp. zn. Pl. ÚS - st. 30/10.

The Good-Faith Exception to Law Enforcement Search and Seizure Rules. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.justia.com/criminal/procedure/search-and-seizure-rules/the-good-faith-exception/>. [cit. 2024-02-19].

Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 03.05.2007 sp. zn. 5 Tdo 459/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 16.07.2014 sp. zn. 8 Tdo 109/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 26.08.2009 sp. zn. 8 Tdo 921/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR – senát ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 5 Tdo 3/2022.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR - velký senát ze dne 26.06.2013 sp. zn. 15 Tdo 510/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 6 Tdo 84/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 11 Tdo 122/2015-101.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 8 Tdo 238/2011.

Usnesení Ústavního soudu - senát ze dne 12.07.2012 sp. zn. III. ÚS 1806/09 - 1.

Usnesení Ústavního soudu - senát ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 143/06.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18.01.2001 sp. zn. 4 To 3/2001.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9.10.2003 sp. zn. 2 To 144/03.

Webové stránky a elektronické zdroje

„REKODIFIKAČNÍ ČTVRTKY“ aneb nad návrhem nového trestního řádu. Online. In: <https://www.rekodifikacnictvrky.cz/>. 2023. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-15-12-2022-717.html?action=c81bc70a>. [cit. 2024-02-25].

DIAMANT, Michal. Úskalí právní úpravy odposlechů telefonních hovorů mezi obviněným a jeho obhájcem. *Epravo*. [online]. 20. 3. 2019. Dostupné

z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uskali-pravni-upravy-odposlechu-telefonnich-hovoru-mezi-obvinenym-a-jeho-obhajcem-109020.html>. [cit. 2023-12-12].

ENSMINGER, John J. *Canine Tracking and Scent Identification: Factoring Science into the Threshold for Admissibility*. Online. In: SSRN. 2010. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1666490. [cit. 2024-02-20].

HAVELKOVÁ, Renata, JIRÁSKO, Vojtěch. *Využití metody pachové identifikace v trestním řízení*. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9.

HERCZEG, Jiří. K německé a švýcarské úpravě zákazu použitelnosti nezákonně získaných důkazů. Online. *PRÁVNÍK*. 2017, roč. 156, č. 10, s. 884–893. ISSN 0231-6625. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2017/10/5.Herczeg_10_2017.pdf. [cit. 2024-02-25].

HERCZEG, Jiří. *Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení*. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 3.

KOHOUT, Josef a VRANÁ Jana. *Detektor lži – fyziologické vyšetření*. *Bulletin Advokacie*, 1995, č. 5.

MAZÁK, Josef. *Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení*. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 3.

Nový trestní řád (stav k 14. 10. 2022). Online. In: Justice.cz. 2022. Dostupné z: <https://justice.cz/en/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [cit. 2024-02-25].

REPÍK, Bohumil. *Audiovizuální sledování osob mimo soukromé prostory ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva*. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 12.

REPÍK, Bohumil. *Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení*. *Bulletin advokacie*, (červenec-září), 1982.

SEITERLE, Stefan. *Legal admissibility of suitable fMRI based lie detection evidence in German criminal courts*. Online. In: TECHNOLOGIES ON THE STAND LEGAL AND ETHICAL QUESTIONS IN NEUROSCIENCE AND ROBOTICS. 2011. Dostupné z: https://pure.uvt.nl/ws/portalfiles/portal/1328301/Berg_Technologies_on_the_stand_and_110509_publishers_embargo_1_y.pdf#page=71. [cit. 2024-02-21].

SLONKOVÁ, Sabina. *Svědectví z detektoru: Tak vypovídal podezřelý o Aničce*. Online. In: Aktuálně.cz. 2011. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/svedectvi-z-detektoru-tak-vypovidal-podezrely-o-anicce/r~i:article:687914/>. [cit. 2024-01-13].

TRONÍČEK, Jakub. *Obviněný na detektoru sice lhal, ale přímý důkaz policie nemá*. Online. In: Novinky.cz. 2010. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-obvineny-na-detektoru-sice-lhal-ale-primy-dukaz-policie-nema-65110>. [cit. 2024-01-13].

U.S. Department of Justice [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/archives/jm/criminal-resource-manual-262-polygraphs-introduction-trial>.

VANTUCH, Pavel. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2008, č. 4.

Vyšetřování vraždy Aničky je definitivně u konce. Online. In: , Lidovky.cz a , ČTK. Lidovky.cz. 2011. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/vysetrovani-vrazdy-anicky-je-definitivne-u-konce.A110802_173935 In domov kim. [cit. 2024-01-13].

ZAORALOVÁ, Petra a TIBITANZLOVÁ Alena. *K použitelnosti soukromých záznamů jako důkazu v trestním řízení*. Bulletin Advokacie, 2023, č. 9, ISSN 1210-6348.